

Internationale ægtefællers formueordning fra et dansk perspektiv

En analyse af § 64 og § 65 i Lov om ægtefællers økonomiske forhold

The matrimonial property regime of international married couples from a Danish perspective

An analysis of § 64 and § 65 in Lov om ægtefællers økonomiske forhold

Af Freja Bossen

Studienummer: 201504692

Vejleder: Eva Naur Jensen

Anslag: 119.890

Dato: 02.06.2020

Aarhus Universitet

Ordoptælling

Statistik:

Sider	56
Ord	18.232
Tegn (uden mellemrum)	101.705
Tegn (med mellemrum)	119.890
Afsnit	513
Linjer	1.591

Medtag tekstfelter, fodnoter og slutnoter

Luk

Indholdsfortegnelse:

Abstract:	
1. Indledning	1
2. Problemformulering og metode	2
3. Afgrænsning	3
4. Lovvalgsregler	4
4.1. Hvornår bruges reglerne	5
4.2. Hvordan bruges reglerne.....	5
4.3. Begreber	6
4.3.1. Ordre public.....	6
4.3.2. Renvoi	7
4.3.3. Uforanderlighedsprincippet	7
4.3.4. Enhedsprincippet.....	7
5. Retsgrundlaget for internationale ægtefæller	8
5.1. Lov om ægtefællers økonomiske forhold.....	8
5.2. Øvrige regler om lovvalget	8
5.3. Baggrunden for indførelsen af ÆFL	9
6. Hvad gjaldt før indførelsen af ÆFL	9
6.1. Udfordringer i den tidligere retsstilling	11
6.2. Behov for mere tidssvarende og klare regler	12
7. Hvilket lands regler er ægtefællerne automatisk underlagt – ÆFL § 64	12
7.1. ÆFL § 64, stk. 1: En prioritering af lovvalgsregler	12
7.2. ÆFL § 64, stk. 2: Bopæl.....	13
7.2.1. Problematik om bopælsbegrebet.....	14
7.2.1.1. RVL-udvalgets fortolkning.....	14
7.2.1.2. Hjemtingsbegrebet i RPL § 235, stk. 1 og 2.	15
7.2.1.3. Fortolkning i dansk retspraksis	16
7.2.1.3.1. U 2014.2463 H: bopælsbegrebet i relation til børnebortførelser....	16
7.2.1.3.2. U 2020.226 HK: bopælsbegrebet i relation til dødsboskifte	17
7.2.2. Opsamling på bopælsbegrebet i ÆFL	18
7.2.3. Øvrige problemer vedrørende bopælsbegrebet	19
7.3. Afsluttende bemærkninger om ÆFL § 64, stk. 1 og stk. 2.	21
7.4. ÆFL § 64, stk. 3: Statsborgerskab	21
7.4.1. RVL-udvalget om anvendelsen statsborgerskab som tilknytningsmoment	21
7.4.2. Ægtefællerne har dobbelt statsborgerskab.....	22
7.4.2.1. Et sammenfaldende statsborgerskab	23

7.4.2.2. To sammenfaldende statsborgerskaber	23
7.5. Afsluttende bemærkninger om ÆFL § 64, stk. 3	24
7.6. ÆFL § 64, stk. 4: tætteste tilknytning	25
7.7. Afsluttende bemærkninger om ÆFL § 64, stk. 4.	26
7.8. Indledende bemærkninger om ÆFL § 64, stk. 5: 5 års-reglen.....	26
7.8.1. 5 års-reglen – et brud på uforanderlighedsprincippet	27
7.8.2. Kun automatisk skifte for ophold i Danmark.....	29
7.8.3. Afsluttende bemærkninger om bruddet på uforanderlighedsprincippet	31
7.8.4. Tilbagevirkende kraft?	33
7.8.5. Findes en tilsvarende regel.....	34
7.8.5.1. Ægtefælleformueforordningen.....	34
7.8.5.2. Den Nordiske Ægteskabskonvention	35
7.8.5.3. Forskellige frister	35
7.9. Opsamling på ÆFL § 64.....	36
8. Ægteparrets mulighed for at indgå lovvalgsaftaler - ÆFL § 65.....	37
8.1. Indledende om ÆFL § 65	37
8.2. ÆFL § 65, stk. 1: Lovvalgsaftaler	38
8.2.1. Dobbelt statsborgerskab	39
8.2.2. Bestemmelse om at "vende tilbage"	39
8.2.3. Har lovvalgsaftalen tilbagevirkende kraft?.....	40
8.2.3.1. Hvad står der i ægtefælleformueforordningen	41
8.2.3.2. Aktiver erhvervet før indgåelsen af lovvalgsaftalen.	42
8.2.3.3. Dispositioner foretaget inden lovvalgsskiftet	44
8.2.4. Kan man indgå lovvalgsaftaler om en del af ens aktiver?	45
8.2.5. Delvist lovvalg og andre lovvalgsaftaler	46
8.3. Afsluttende bemærkninger om ÆFL § 65, stk. 1.	47
8.4. ÆFL § 65, stk. 2: Anerkendelse af lovvalgsaftaler.....	47
8.5. Stiltiende lovvalg	48
8.6. ÆFL § 65, Stk. 3: Anerkendelse af ægtepagter.....	48
8.7. Samspillet mellem ÆFL § 64, stk. 5 og § 65, stk. 3.	49
8.7.1. Hvordan kan problemet løses?.....	50
8.8. Særeje som ikke er oprettet ved ægtepagt.....	51
8.9. Opsamling på ÆFL § 65.....	53
9. Sammenligning af retsstillingen før og efter ÆFL.	53
10. Konklusion	54
11. Litteraturliste	57

Abstract:

This thesis concerns if § 64 and § 65 in the “Lov om ægtefællers økonomiske forhold” (ÆFL) have brought certainty to the legal position of international married couples. Certainty in such a way, that its possible for married couples to predict or get reliable legal advice about which country’s law governs their matrimonial property regime.

Firstly, the thesis will give an account of conflict-of-law rules in general. Danish conflict-law-rules are applicable when the married couple has a connection to more countries and when the Danish court has jurisdiction over the legal case.

ÆFL § 64 and § 65 are analyzed with the purpose of deciding if they bring certainty to the legal position of international married couples.

From the analysis of ÆFL § 64 can be learned that the article supplies the married couple with a nuanced and prioritized system of rules on conflict-of-laws. The purpose of the system of rules is to adjust the law which is found applicable to the spouses’ expectations. For this reason, ÆFL § 64 brings more certainty for most married couples. The article, however, also contains uncertainties, including the term “habitual residence”, the possible retroactive effects of ÆFL § 64, stk. 5 and the fact that the applicable law changes after staying in Denmark for a period of five years.

From the analysis of ÆFL § 65 can be learned that a part of the uncertainty caused by ÆFL § 64 can be solved if the married couple chooses the law applicable on their matrimonial property regime themselves. The article gives a legal basis for the agreements on applicable law and the recognition hereof. This gives the international married couples more certainty. The question of the agreement’s retroactive effects and the inconvenient interaction between ÆFL § 64, stk. 5 and ÆFL § 65, stk. 3 are, however, not dealt with by the legislator. This bring uncertainty to the legal position of married couples.

Hereafter a comparison is made between the international married couples’ current legal position and their legal position before the adoption of “Lov om ægtefællers økonomiske forhold”. From this comparison it is clear, that ÆFL § 64 and § 65 give more contemporary and clear rules.

Finally, it is concluded that AEFL § 64 and § 65 have brought more certainty to the legal position of international married couples. Nevertheless, there are still aspects within both articles which are not dealt with by the legislator or decided by case-law. This means that the legal position of married couples – at least for now – is not completely certain.

1. Indledning

Mark og Heidi mødte hinanden under en udenlandsrejse i deres sabbatår. De blev stormfuldt forelskede, men Mark var fra England og Heidi fra Holland. De vendte tilbage til deres respektive hjemlande, men fortsatte deres forhold på langdistancebasis. Da Mark fik arbejde i Danmark, flyttede parret hertil sammen og blev gift.

”Mark og Heidi” er et eksempel på et *internationalt ægtepar*, da de har tilknytning til både England, Holland og Danmark. Som for andre ægtepar, er det vigtigt for dem at vide, hvilket lands regler, som gælder i deres ægteskab – og særligt kan det vise sig relevant at vide, hvordan deres formue skal deles, hvis ægteskabet måtte ophøre.

Når et ægtepar har tilknytning til mere end et land, vil det ofte medføre, at delingen af parrets formue ved ægteskabets opløsning bliver vanskelig. Det skyldes, at der kan opstå tvivl om, hvilket lands regler, som regulerer parrets formueordning. For ”Mark og Heidi” kan det være uklart, hvorvidt det er engelsk, hollandsk eller dansk ret, som finder anvendelse på deres formueordning.

Det vil kunne få betydning for et ægtepar, hvilket lands regler, som de er underlagt, da der i praksis kan være stor forskel på landenes legale formueordninger.

I Danmark er udgangspunktet i formueforholdet mellem ægtefæller, at alt er delingsformue, jf. ÆFL § 5, stk. 1. Det betyder, at ved skilsmisse, separation eller død vil hver parts positive nettoformue skulle deles ligeligt mellem ægtefællerne uanset, hvem der står som ejer af aktivet. I England opstår der til sammenligning intet formuefællesskab ved indgåelsen af ægteskab¹. Udgangspunktet er en slags særeje, men i engelsk ret, anvendes slet ikke begreberne særeje eller formuefællesskab på samme måde, som i dansk skifteret². I Holland vil alt, hvad ægtefællerne har erhvervet inden ægteskabets indgåelse og hvad de modtager ved arv og gave være særeje, mens det resterende vil indgå i en form for delingsformue³.

¹ <http://www.coupleseurope.eu/da/united-kingdom/topics/2-Findes-der-et-lovbestemt-formueretligt-forhold-mellem-%C3%A6gtef%C3%A6ller-og-hvori-best%C3%A5r-dette-i-s%C3%A5-fald>

² TFA 2015.595

³ <http://www.coupleseurope.eu/da/netherlands/topics/2-Findes-der-et-lovbestemt-formueretligt-forhold-mellem-%C3%A6gtef%C3%A6ller-og-hvori-best%C3%A5r-dette-i-s%C3%A5-fald>

Denne korte sammenligning illustrerer, hvorfor det er vigtigt for "Mark og Heidi" – og internationale ægtefæller generelt – at vide, hvilket lands regler, som regulerer deres formueordning. Specialet vil undersøge, hvorvidt retsstillingen for disse internationale ægtepar er klar.

2. Problemformulering og metode

*Er der opnået klarhed for internationale ægtepar med indførelsen af
ÆFL § 64 og § 65?*

Ved "klarhed" forstås her, om lovvalget stemmer overens med ægtefællernes forventninger, samt om ægtefællerne selv kan sætte sig ind i eller kan få korrekt vejledning om, hvilket lands regler, som finder anvendelse på deres formueordning.

Omdrejningspunktet er således ikke at løse den materielle tvist i ægtefællernes formuedeling. I stedet er fokus på klarheden af lovvalgsregler, dvs. reglerne om, hvilket lands regler, som skal regulere delingen ved et skifte. Dette reguleres af de danske lovvalgsregler inden for det familieformueretlige område, som findes i "*Lov om ægtefællers økonomiske forhold*"⁴ – fremadrettet kaldet ÆFL. I afsnit 4 vil jeg derfor kort redegøre for, hvornår disse regler finder anvendelse og hvordan de bruges samt introducere relevante internationale privatretlige begreber.

Hernæst vil jeg i afsnit 5 introducere ÆFL, baggrunden for loven samt hvilke øvrige retskilder, som kan have relevans for internationale ægtefællers retsstilling.

Spørgsmålet om klarhed for internationale ægtefæller, består overordnet af to aspekter. Det første aspekt er, hvilket lands regler, som ægtefællerne automatisk er underlagt – dette er reguleret i ÆFL § 64. Jeg vil i afsnit 7 derfor gennemgå og analysere ÆFL § 64 med særligt fokus på at fremhæve, hvilke uklarheder, bestemmelsen indeholder.

Det andet aspekt er, at nogle par ønsker selv at kunne bestemme, hvilket lands regler, som deres formueordning skal være underlagt. Det kan de som udgangspunkt godt, såfremt de overholder

⁴ Lov nr. 548 af 30/05/2017

betingelserne i ÆFL § 65. Jeg gennemgår i afsnit 8 ÆFL § 65 nærmere, idet analysen også her særligt vil fokusere på, hvorvidt bestemmelsen har den fornødne klarhed til at kunne hjælpe ægtepar i alle tænkelige situationer.

Når det skal vurderes, hvorvidt ÆFL's regler fra 2018 giver klarhed, må den tidligere retstilstand retfærdigvis også beskrives. Derfor har jeg i afsnit 6 beskrevet gældende ret før indførelsen af ÆFL. Under afsnit 9 vil jeg sammenholde gældende ret før og efter indførelsen af ÆFL med henblik på at vurdere, om ÆFL kan anses for at have skabt en retsstilling, som er mere klar end den tidligere retstilstand.

Undervejs i specialet vil der blive benyttet eksempler til at anskueliggøre de enkelte delproblemer. Eksemplerne er fortløbende litereret fra A til Ø. I eksemplerne er der for enkelthedens skyld anvendt eksisterende lande, men da jeg i specialet udelukkende behandler de danske regler, forholder jeg mig ikke til de variationer, der kan forekomme i praksis som følge af internationale aftaler eller gældende ret i de udvalgte lande.

Specialet tager sit afsæt i den almindelige retsdogmatiske metode. Ovenstående problemformulering vil derfor blive besvaret ved at beskrive, analysere og systematisere gældende ret.

3. Afgrænsning

Formålet med specialet er at undersøge, hvorvidt retsstillingen for internationale ægtepar er klar. Det betyder, at fokus vil være på de aspekter af ÆFL § 64 og § 65, som har relevans for klarheden og dermed ikke nødvendigvis give endegyldige svar på disse problematikker. Det medfører ligeledes, at alle dele af ÆFL § 64 og § 65 ikke vil gennemgås lige udførligt.

Som beskrevet i forbindelse med præsentationen af problemformuleringen, anses ÆFL § 64 og § 65 for at være centrale for lovvalget. Af hensyn til specialets omfang vil de resterende bestemmelser i ÆFL kapitel 18 om forholdet til fremmed ret ikke blive gennemgået systematisk, men kun inddraget, hvor det er særligt relevant.

Specialet undersøger internationale ægtefællers retsstilling med udgangspunkt i ÆFL § 64 og § 65. Lovvalgsreglerne i Den Nordiske Ægteskabskonvention, som går forud for ÆFL, vil af denne grund ikke blive behandlet dybdegående, men inddraget til sammenligning, hvor det er relevant. Specialet

vil ej heller behandle spørgsmålet om de EU-retlige reglers betydning for par, som er omfattet af disse.

Retsstillingen for internationale ægtepar vil alene belyses fra et dansk perspektiv og de danske lovvalgsregler. Såfremt sagen behandles i et andet land end Danmark, vil dette lands lovvalgsregler kunne føre til et andet resultat end dansk ret. Af hensyn til specialets omfang og det indgående kendskab til fremmed ret, som er påkrævet, vil det udenlandske perspektiv af problemstillingen ikke behandles.

Der er en række andre spørgsmål, som også har relation til internationale ægtefællers retsstilling, herunder spørgsmålet om ægtefællebidrag, anerkendelse af udenlandske skilsmisser, anerkendelse af udenlandske ægteskaber. Disse problemstillinger vil ikke blive behandlet i specialet, da de anses for at falde uden for specialets fokus, som er hvorvidt reglerne i ÆFL § 64 og § 65, som omhandler *ægtefællernes formueordning*, er klare.

Ligeledes bemærkes det, at det henset til specialets omfang kun behandles, hvilket lands regler, som regulerer delingsspørgsmålet på skiftet. Det vil ikke blive nærmere behandlet, hvilket lands regler, som regulerer ejerspørgsmålet om de enkelte aktiver til trods for, at disse ting i praksis kan være forbundne. Spørgsmålet om ægtefællernes adgang til at disponere over aktiver og hvornår en disposition kræver samtykke fra ikke-ejer ægtefællen samt ægtefællernes ret til at give hinanden gaver vil heller ikke omtales. Ligesom som spørgsmålet om en ægtefælles hæftelse for den andens gæld og kreditorernes retsstilling ikke behandles. Denne prioritering af problemstillinger er anlagt af hensyn til specialets omfang.

4. Lovvalgsregler

Nedenfor, vil der blive givet en kort introduktion til, hvornår lovvalgsreglerne finder anvendelse og hvordan de bruges.

4.1. Hvornår bruges reglerne

Når et forhold har tilknytning til mere end en stat, opstår spørgsmålet om, hvilken af staternes lov, som finder anvendelse. Dette reguleres af de internationale privatretlige regler⁵. Reglerne har formel karakter, idet de ikke løser den materielle konflikt, men blot henviser til de regler, som skal løse den materielle konflikt⁶. ÆFL § 64 og § 65 skal derfor anvendes, når ægtefællerne har tilknytning til mere end en stat⁷.

Det er desuden vigtigt at bemærke, at de danske lovvalgsregler kun har relevans, når sagen behandles i Danmark⁸. Hvis et ægtepar bliver skilt og bodelingssagen behandles i Tyskland, så vil det være de tyske lovvalgsregler, som er relevante. I den forbindelse vil dansk ret kun få betydning, hvis de tyske lovvalgsregler peger på dansk ret som anvendelige⁹.

Som nævnt i afgrænsningen vil specialet kun behandle problemstillingerne fra et dansk perspektiv. I specialet og eksemplerne heri, forudsættes det derfor, at sagen behandles i Danmark.

4.2. Hvordan bruges reglerne

En lovvalgsregel er typisk opbygget af to led, dels et *referensled* og dels et *tilknytningsled*¹⁰. Referensleddet angiver lovvalgsreglens anvendelsesområde¹¹, mens tilknytningsleddet er den tilknytning til et retssystem, som er relevant inden for lovvalgsreglens område¹². Lovvalgsreglen i ÆFL § 64, stk. 2, foreskriver, at ægtefællers økonomiske forhold reguleres af loven i det land, hvor begge ægtefæller havde bopæl ved ægteskabets indgåelse eller loven i det land, hvor de først begge boede samtidig efter indgåelsen af ægteskabet. I ÆFL § 64, stk. 2 er ægtefællers økonomiske forhold referensleddet, mens bopæl er tilknytningsleddet.

⁵ Philip: Dansk international privat- og procesret, juristforbundets forlag, 1971, s. 3.

⁶ For så vidt angår de processuelle regler, som finder anvendelse på selve sagen, gælder et princip om, at dette reguleres af domstolslandets regler og ikke styres af lovvalgsreglerne i ÆFL § 64 og § 65. international procesret, vil ikke behandles nærmere, ligesom kvalifikationsproblemet, som kan opstå mellem materielle og processuelle regler ikke omtales i specialet. Se Nielsen, Kronborg, Skilsmisseret: de økonomiske forhold, 2018, s. 358.

⁷ Philip: Dansk international privat- og procesret, s. 12

⁸ Betænkning nr. 1552/2015, s.129

⁹ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 423

¹⁰ Philip: Dansk international privat- og procesret, 1971, s. 12f

¹¹ Ibid, s.12

¹² Ibid, s. 14

4.3. Begreber

I lovvalgsreglerne i ÆFL er der inddraget international privatretlige begreber. De vil kort blive forklaret nedenfor.

4.3.1. Ordre public

Når lovvalgsreglerne henviser til et andet lands ret, så er det som ”at tage et skridt ud i mørket”¹³. Det skyldes, at det er uforudsigeligt, hvilket resultat dette lands materielle regler vil føre til. *Ordre public* er forbehold om, at man ikke skal anvende udenlandsk ret, såfremt det strider mod grundlæggende danske retsprincipper¹⁴.

I ÆFL findes der to sider af dette forbehold. Dels et forbud mod at anvende visse udenlandske regler, ÆFL § 69, dels en hjemmel for at visse danske beskyttelsesregler, fortsat kan påberåbes, uanset at udenlandsk ret anses for anvendelig på ægtefællernes formueordning, ÆFL § 70.

Ifølge ÆFL § 69, stk. 1 skal regler, som gør forskel på ægtefællerne afhængigt af deres køn og regler, som lægger vægt på årsagen til ægteskabets opløsning, ikke anvendes. Idet det ikke er muligt at opremse alle mulige udenlandske bestemmelser, som er åbenbart uforenelige med grundlæggende danske retsprincipper, gælder der i ÆFL § 69, stk. 2 et generelt forbehold om anvendelse af sådanne regler.

ÆFL § 70 foreskriver, at en ægtefælle, uanset lovvalget efter ÆFL § 64 og § 65, altid kan påberåbe sig beskyttelsen af familiens bolig efter ÆFL §§ 6-9, jf. nr. 1, kompensation efter ÆFL § 42, hvis den pågældende er stillet urimeligt økonomisk, jf. nr. 2 og retten til efter ÆFL § 48, stk. 3, nr. 1, jf. ÆFL § 49 mod betaling at udtage familiens helårsbolig, jf. nr. 3¹⁵.

Når det i det følgende behandles, hvilket lands regler, som ÆFL § 64 og § 65 finder anvendelige, er det med forbehold for, at ÆFL § 69 og § 70 vil modificere anvendelsen af den udenlandske ret.

¹³ Siesby: Lærebog i International privatret, 1989, s. 39

¹⁴ Philip: Dansk international privat- og procesret, 1971, s. 62

¹⁵ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 457

4.3.2. Renvoi

Renvoi betyder, at der sker en henvisning til hele landets retssystem, herunder også de internationale privatretlige regler. Det giver mulighed for, at dette lands lovvalgsregler, kan pege på, at et andet lands regler er anvendelige eller pege tilbage på det lands regler, hvor henvisning kom fra¹⁶.

Eksempel A:

De danske lovvalgsregler peger på, at tysk ret anvendelig. De tyske lovvalgsregler peger imidlertid på, at spansk ret er anvendelig, mens de spanske lovvalgsregler finder italiensk ret anvendelig. I dette tilfælde, kan der opstå en lang række af viderehenvisninger. Det vil ligeledes være problematisk, hvis tysk ret peger tilbage på dansk ret, da lovvalget vil henvise i ring. Forstået på den måde, at danske lovvalgsregler vil pege på tyske lovvalgsregler, som vil pege på danske regler og dette vil fortsætte i uendelighed.

For sager omfattet af ÆFL gælder et forbud mod renvoi, jf. ÆFL § 68, stk. 2. En henvisning til et lands regler efter ÆFL indebærer således ikke en henvisning til landets regler om international privatret.

4.3.3. Uforanderlighedsprincippet

Når ægtefællerne flytter fra et land til et andet, rejser spørgsmålet sig om, hvorvidt formueforholdet skal være underlagt loven i det land, som det oprindeligt var reguleret af eller om der skal være mulighed for, at formueforholdet underlægges dette nye lands lov. Såfremt den oprindelige lov skal gælde uanset senere skifte af bopæl, gælder *uforanderlighedsprincippet*¹⁷. Såfremt formueforholdet kan være reguleret af et andet lands regler end oprindelseslandets, gælder *foranderlighedsprincippet*¹⁸

4.3.4. Enhedsprincippet

Enhedsprincippet indebærer, at et ægtepars formueordning kun vil være reguleret af et lands lov. Det betyder, at alle aktiver vil være underlagt det samme lands lov uanset, hvor aktivet måtte være

¹⁶ Siesby: Lærebog i International privatret, 1989, s. 24f

¹⁷ Schmidt: International person -familie-og arveret, 1990, s.73

¹⁸ Arnt Nielsen i Juristen nr. 5-1995: Formueforholdet mellem ægtefæller i internationale ægteskaber, s. 190

beliggende¹⁹. Princippet er fastslået i ÆFL 68, stk. 1, se dog nærmere under afsnit 8 om lovvalgsaftaler.

5. Retsgrundlaget for internationale ægtefæller

5.1. Lov om ægtefællers økonomiske forhold

Den 29. marts 2017 blev lovforslag L 178: *forslag til lov om ægtefællers økonomiske forhold*²⁰ fremsat for folketinget. Lovforslaget byggede på Retsvirkningslovsudvalgets betænkning nr. 1552/2015 om ægtefællers økonomiske forhold²¹ – fremadrettet kaldet RVL-udvalgets betænkning. Lovforslaget førte til indførelsen af lov nr. 548 ”*Lov om ægtefællers økonomiske forhold*” (ÆFL)²². ÆFL indeholder i kapitel 18 bestemmelser om forholdet til fremmed ret, herunder lovvalgsreglerne for formueordningen for internationale ægtepar.

5.2. Øvrige regler om lovvalget

I 2016 vedtog EU forordningerne 2016/1103 og 2016/1104²³, som indfører et forstærket samarbejde på området for kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller og de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber. Forordning 2016/1103 vil fremadrettet kaldes ”ægtefælleformueforordningen”. Forordningerne er på grund af det danske retsforbehold om retlige og indre anliggender ikke en del af dansk ret²⁴. På tidspunktet for RVL-udvalgets betænkning var forordningerne endnu ikke gennemført, men der forelå forslag hertil. Det fremgår af RVL-udvalget betænkning, at denne er udformet med inspiration fra disse forslag²⁵. Ligesom det fremgår af bemærkningerne til ÆFL, at ”*der ved behandlingen i Danmark af sager om ægtefællers økonomiske forhold skal gælde lovvalgsregler svarende til reglerne i EU-forordningen*”²⁶.

¹⁹ Schmidt: International person -familie-og arveret, 1990, s.73

²⁰ Fremadrettet kaldet: ”lovforslaget”

²¹ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt.1, s. 22

²² Lov nr. 548 af 30/05/2017

²³ Specialet vil henvise til bestemmelserne i Rådets forordning (EU) 2016/1103 af 24. juni 2016, da denne gælder for ægtefæller, mens Rådets forordning (EU) 2016/1104 af 24. juni, gælder for registrerede partnere. Forordning 2016/1103 vil fremadrettet kaldes ægtefælleformueforordningen

²⁴ Lissabontraktaten, C2007/306/01, protokollen om Danmarks stilling, art. 1 og art. 2, s. 189

²⁵ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.1. s. 519

²⁶ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt.3.25.4.1., s. 109.

Herudover gælder parallelt med lovvalgsreglerne også Den Nordiske Ægteskabskonvention²⁷, kaldet NÆK. Denne finder anvendelse, når begge parter har statsborgerskab og bopæl i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige, jf. NÆK art. 3²⁸. NÆK går forud for reglerne i ÆFL, jf. ÆFL § 62, stk. 1. På grund af specialets omfang vil hverken ægtefælleformueforordningen eller NÆK blive gennemgået uddybende. Begge retskilder vil dog blive inddraget som sammenlignings- og fortolkningsgrundlag, når dette findes relevant.

5.3. Baggrunden for indførelsen af ÆFL

Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår det, at *"... hensigten med nærværende lovforslag (er) at skabe et enkelt og forudsigeligt system, der skaber rimelige resultater for flertallet af ægtefæller"*²⁹.

I RVL-udvalgets betænkning er det nærmere uddybet, at baggrunden for forslaget til indførelsen af lovvalgsreglerne er, at der: *"...kun (findes) ganske få regler om lovvalg om formueforholdet mellem ægtefæller og disse regler er ikke tidssvarende"*³⁰. RVL-udvalget fremhævede yderligere, at der er *"... behov for klare og tidssvarende regler om, hvilken stats lov der regulerer formueforholdet i deres ægteskab"*³¹.

RVL-udvalget fandt det nødvendigt at revidere de hidtil gældende regler om lovvalg for så vidt angår ægtefællernes formueordning. For at undersøge, hvorvidt retsstillingen for internationale ægtefæller nu er blevet klar, er det nødvendigt at se på, hvad der gjaldt før lovens indførelse.

6. Hvad gjaldt før indførelsen af ÆFL

Før ÆFL var lovvalgsreglerne hovedsageligt udviklet i teori og retspraksis³². Udover, hvad der gjaldt for ægtepar, som var omfattet af NÆK, fandtes ingen lovregler. Det gjorde det svært for ægtefællerne at gennemskue deres retsstilling medmindre de kendte til de ledende domme og centrale lærebøger på området³³.

²⁷ BKI nr. 323 af 28/12/1931 med efterfølgende ændringer

²⁸ Thøgersen, Internationalretlige aspekter af ægtefællers formueforhold – særlig nye regler herom i Den Nordiske Ægteskabskonvention, TFA2009.4, s. 2

²⁹ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 1., s. 22

³⁰ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.1. s. 518

³¹ Ibid, pkt. 3.1. s. 518

³² Arnt Nielsen: International privatret og formueforholdet mellem ægtefæller, TFA2015.279, s. 1

³³ Ibid, s. 2.

Mandens domicil ved ægteskabets indgåelse, var tilknytningsmomentet for lovvalgsreglen vedrørende ægtefællernes formueordning, jf. U 1935.1143 ØLK. Dog med den undtagelse, at det nye domicillands lov regulerede formueordningen, hvis manden i forlængelse af ægteskabets indgåelse flyttede domicil³⁴. Hvad der forstås ved *"i forlængelse af ægteskabets indgåelse"* er behandlet i sagerne U 2000.414 V og U2002.1594/2, men vil ikke blive uddybet nærmere i dette speciale.

Domicilbegrebet defineres som: *"den stat eller det territoriale retsområde, hvor en person har bopæl eller ophold i den hensigt varigt at forblive der eller i det mindste uden hensigt til, at opholdet kun skal være rent midlertidigt"*³⁵. Det består af både et objektivt og subjektivt element.

I praksis ligger domstolene vægt på de faktiske omstændigheder, parternes erklæringer om hensigten med og udstrækningen af opholdet i et bestemt land³⁶. Det subjektive moment bliver objektiviseret således, at der ikke lægges stor vægt på, hvad den pågældende selv oplyser om opholdet³⁷. Domicilbegrebet hviler på hensynet til at sikre forudberegnelighed for ægtefællerne og til at beskytte kvinden, som den svage part³⁸.

Domicilbegrebet var suppleret af uforanderlighedsprincippet. Tanken bag princippet var at beskytte kvinden mod mandens domicilskifte og dermed ændring af, hvilket lands regler, som var anvendelige³⁹. Endelig gjaldt enhedsprincippet ligeledes for ægtefællernes formueforhold⁴⁰.

Før ÆFL var det i Danmark usikkert, hvorvidt der kunne indgås lovvalgsaftaler og om disse ville blive anerkendt⁴¹. Den manglende lovhjemmel for lovvalgsaftaler var forsøgt opgjort for i teorien, således at der måske var mulighed for at indgå en lovvalgsaftale, såfremt mandens domicilovs internationale privatretlige regler gav mulighed for lovvalgsaftaler. Man anerkendte den renvoi,

³⁴ Schmidt: International person -familie-og arveret, 1990, s.75

³⁵ VEJ nr. 9277 af 20/03/2019, pkt. 4.1.5.

³⁶ Ibid, pkt. 4.1.5.

³⁷ Schmidt: International person -familie-og arveret, 1990, s.17

³⁸ Arnt Nielsen: International privatret og formueforholdet mellem ægtefæller, TFA2015.279, s. 1

³⁹ Schmidt: International person -familie-og arveret, 1990, s.73

⁴⁰ Arnt Nielsen: International privatret og formueforholdet mellem ægtefæller, TFA2015.279, s. 1

⁴¹ Arnt Nielsen: International privatret og formueforholdet mellem ægtefæller, TFA2015.279, s. 2

som forelå heri⁴². Desuden ville lovvalgsaftaler om dansk ret indgået af ægtefæller, som flyttede til Danmark formentlig anerkendes⁴³.

6.1. Udfordringer i den tidligere retsstilling

Det ansås for et problem, at både domicilprincippet og uforanderlighedsprincippet hvilede på et forældet hensyn til at beskytte kvinden som den svage part i ægteskabet⁴⁴. Hensynet til, at staten skulle beskytte kvinden, ansås for ikke at være tidssvarende⁴⁵.

I bemærkningerne til ÆFL er det yderligere fremhævet, at reglerne ikke var kønsneutrale, da al vægten var på mandens domicil⁴⁶. Dette medførte problemer i forhold til ægteskaber mellem personer af samme køn. Problemet var ikke løst ved lov, men i den retsvidenskabelige litteratur var det foreslået, at formueforholdet reguleres af loven i parternes første fælles bopælsstat⁴⁷.

Det blev også fremhævet, at det var problematisk, at Danmark ikke havde regler, som gav ægtefællerne mulighed for at aftale, hvilket lands regler, som skulle regulere formueordningen. Ligesom det medførte usikkerhed, at der ikke var klart svar på, om en lovvalgsaftale ville blive anerkendt. Den manglende klare hjemmel ansås for at medføre, at retsstillingen var ufleksibel⁴⁸.

Desuden blev retsstillingen kritiseret for ikke at tilpasse sig ægteparrets sociale virkelighed. Det er fremhævet af Peter Arnt Nielsen, at kombinationen af uforanderlighedsprincippet og hovedreglen om mandens domicil ved ægteskabets indgåelse kunne føre til urimelige resultater. Det skyldes, at dette ikke altid førte til anvendelse af reglerne i det land, hvortil ægteparret havde deres nærmeste tilknytning⁴⁹. Se U 2002.1594/2, hvor en dansk kvinde og en fransk mand blev gift i Frankrig, som var M's domicil. Efter 4 måneders ægteskab flyttede parret til Danmark. Da de blev skilt mange år efter, fandt retten, at fransk ret regulerede deres formueordning. Det medførte, at H kunne udtage visse aktiver som særeje. Idet parret i størstedelen af deres ægteskab havde opholdt sig i Danmark,

⁴² Arnt Nielsen i Juristen nr. 5-1995: Formueforholdet mellem ægtefæller i internationale ægteskaber, s. 190

⁴³ Arnt Nielsen: International privatret og formueforholdet mellem ægtefæller, TFA2015.279, s. 1f

⁴⁴ Ibid, s. 2

⁴⁵ Ibid, s. 2

⁴⁶ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.1.1., s. 103

⁴⁷ Ibid, s. 104

⁴⁸ Arnt Nielsen: International privatret og formueforholdet mellem ægtefæller, TFA2015.279, s. 2

⁴⁹ Ibid, s. 2

kan det synes tilfældigt, at fransk ret fandt anvendelse. I dette tilfælde medførte uforanderlighedsprincippet ikke, at sagen blev afgjort efter det lands regler, hvortil parret havde deres nærmeste tilknytning. Se også Peter Arnt i U.2009B.253: En international ægteskabsreform⁵⁰.

6.2. Behov for mere tidssvarende og klare regler.

Ud fra ovenstående gennemgang af den tidligere retsstilling kan det udledes, at en række problematikker gjorde sig gældende. Det vil dog være for unuanceret at sige, at intet fungerede i den tidligere retstilstand. Domicilbegrebet og uforanderlighedsprincippet sikrede, at der var faste regler, uanset at området ikke var lovreguleret. Det medførte også, at retsstillingen var forudberegnelig for ægtefællerne, selvom principperne også kunne føre til uhensigtsmæssige resultater, jf. U 2002.1594/2. Som RVL-udvalget fremhæver i deres betænkning, var der dog behov for mere tidssvarende regler⁵¹. Desuden var der behov for klare regler, så ægtefællerne kunne få korrekt rådgivning om deres retsstilling, herunder om lovvalgsaftaler vil blive anerkendt⁵².

Spørgsmålet er hernæst, om ÆFL har løst disse kritikpunkter og givet ægtefællerne en klar retsstilling. Dette vil blive undersøgt ved nedenfor at analysere de nye lovvalgsregler i ÆFL § 64 og § 65.

7. Hvilket lands regler er ægtefællerne automatisk underlagt – ÆFL § 64

I relation til ÆFL § 64 vil særligt fremhæves problemstillingerne om bopælsbegrebet (afsnit 7.2.), dobbelt statsborgerskab (afsnit 7.4.-7.5.) 5 års-reglen i stk. 5 (afsnit 7.8.) og spørgsmålet om det automatiske lovvalgs tilbagevirkende kraft (afsnit 7.8.4.).

7.1. ÆFL § 64, stk. 1: En prioritering af lovvalgsregler

Udgangspunktet er, at ægtefællers formueordning er underlagt dansk ret, såfremt de har bopæl her i landet ved indgåelsen af ægteskabet, jf. ÆFL § 63.

I ÆFL § 64 er fastsat en "standard" lovvalgsregel, som bestemmer hvilket lands regler, der finder anvendelse på ægtefællernes formueordning, når de ikke bor i Danmark ved ægteskabets indgåelse

⁵⁰ Arnt Nielsen: En international ægteskabsreform, U.2009B.253, s. 1f.

⁵¹ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.1. s. 518

⁵² Ibid, pkt. 3.2. s. 519

og når der ikke er oprettet en lovvalgsaftale. Det skal i den forbindelse igen bemærkes, at danske lovvalgsregler kun er relevante, når sagen behandles i Danmark.

Eksempel B:

Miguel og Hanne er henholdsvis spansk og dansk statsborger. De bor ved ægteskabets indgåelse i Spanien og flytter senere til Danmark. Efter 3 års ophold i Danmark søger de om skilsmisse her. I denne situation vil ÆFL § 64 være den relevante bestemmelse til at fastlægge, hvilket lands regler, som regulerer ægtefællernes formueordning.

I ÆFL § 64 vil lovvalget for ægtefæller, som ikke boede i Danmark ved indgåelsen af ægteskabet, blive bestemt af stk. 2-5. Systemet i bestemmelsen er, at der i stk. 2-5 er angivet en række lovvalgsregler i prioriteret rækkefølge. Såfremt den første lovvalgsregel ikke finder anvendelse på ægtefællernes konkrete situation, må man gå videre i rækkefølgen, indtil en lovvalgsregel er anvendelig.

For så vidt angår ÆFL § 64, stk. 1, giver den ikke anledning til større udfordringer. Et sådan system må anses for at gøre retsstillingen for internationale ægtefæller klar, da de selv kan gå ind i loven og aflæse, hvilken lovvalgsregel, som vil være anvendelig for dem.

7.2. ÆFL § 64, stk. 2: Bopæl

ÆFL § 64, stk. 2 er den første lovvalgsregel i rækkefølgen. Efter ÆFL § 64, stk. 2 er "*bopæl*" det afgørende tilknytningsled. Loven i den stat, hvor begge boede ved ægteskabets indgåelse vil regulere parrets formueordning.

Såfremt ægtefællerne ikke har fælles bopæl ved ægteskabets indgåelse, vil den anvendelige lov være loven i den stat, hvor begge ægtefæller først havde fælles bopæl efter ægteskabets indgåelse. Det har ikke betydning, hvor lang tid, der går fra ægteskabets indgåelse og indtil parterne får fælles bopæl⁵³. Når parterne første gang opnår fælles bopæl, vil dette lands regler regulere formueordningen.

⁵³ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 438

Eksempel C:

Mikael og Hilda er henholdsvis dansk og tysk statsborger. Parret bor ved ægteskabets indgåelse begge i Tyskland. I dette tilfælde vil tysk ret regulere parrets formueordning, såfremt de danske lovvalgsregler finder anvendelse, jf. ÆFL § 64, stk. 2.

7.2.1. Problematik om bopælsbegrebet

Den første problematik, som må behandles i relation til ÆFL § 64, stk. 2 er tilknytningsleddet. Det er tilknytningsleddet, som bestemmer, hvilket lands regler, der finder anvendelse inden for det pågældende retsområde. For at ÆFL § 64 er anvendelig som lovvalgsregel, er det nødvendigt at vide, hvordan det skal fortolkes. Dette vil derfor blive undersøgt nedenfor ved at sammenholde RVL-udvalgets bemærkninger om fortolkning af bopælsbegrebet, som lovgiver tiltrådte⁵⁴, med U 2014.2463 H og U2020.226 HK. Dommene omhandler begge fortolkningen af tilknytningsleddet "bopæl", men inden for andre områder end reguleringen af ægtefællernes formueordning.

7.2.1.1. RVL-udvalgets fortolkning

Det fremgår af bemærkningerne til ÆFL, at RVL-udvalget var af den opfattelse, at begrebet "bopæl" skulle forstås som "sædvanligt opholdssted". Det er den tilknytningsfaktor, der bruges i dag i international privatret – både i EU-retten generelt og i Haagerkonferencen om international privatret⁵⁵. Begrebet er hverken defineret af Haagerkonferencen eller i øvrigt i EU's internationale civilret⁵⁶.

RVL-udvalget henviste i bemærkningerne til ÆFL til, at der findes en nærmere definition af "sædvanligt opholdssted" i Europarådets resolution (72) af 18. januar 1971 om domicil og opholdssted⁵⁷. I bemærkningerne til ÆFL fremgår ligeledes, at definitionen i resolutionen foreskriver, at begrebet opholdssted afgøres alene af faktuelle kriterier⁵⁸. Hensigten bag opholdet kan indgå i vurderingen, men har ikke afgørende betydning for bestemmelse af en persons sædvanlige opholdssted. Resolutionen giver, ifølge RVL-udvalget, også mulighed for at have

⁵⁴ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.5, s. 111

⁵⁵ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.1. s. 520.

⁵⁶ Betænkning nr. 1467/2005, pkt. 3.3.1.2.3, s. 64

⁵⁷ Betænkning nr. 1467/2005, bilag 4

⁵⁸ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.2, s. 106

”sædvanligt opholdssted” i mere end én stat⁵⁹. Efter gennemgangen af resolutionens definition, var det RVL-udvalgets opfattelse, at begrebet ”sædvanligt opholdssted” i det store hele svarer til ”hjemtingsbegrebet” i RPL § 235, stk. 1 og 2⁶⁰. Samme fortolkning er anlagt i Haagerbørnebeskyttelseskonvention⁶¹.

7.2.1.2. Hjemtingsbegrebet i RPL § 235, stk. 1 og 2.

Hjemtingsbegrebet er ikke defineret i retsplejeloven⁶². Af bemærkninger til ÆFL⁶³ og betænkning 1052/1985 om retternes stedlige kompetence i borgerlige sager mv. (EF-domskonventionen) fremgår det, at retssager efter RPL § 235 skal anlægges ved den ret, i hvis kreds sagsøgte har bopæl. Bopælen må anses for at være ”*det varige hjem for ham selv og hans husstand, stedet hvor hans ejendele befinder sig, samt hvor han opholder sig, når han ikke af særlige grunde opholder sig andetsteds*”⁶⁴. Hjemtingsbegrebet bestemmes således ud fra objektive kriterier.

Det har formentligt ført til RVL-udvalgets opfattelse af, at det i vurderingen af, hvor en ægtefælle har bopæl og ”sædvanligt opholdssted” i ÆFL’s forstand indgår, hvor ægtefællen har folkeregisteradresse, hvor ægtefællen opholder sig, hvor ægtefællens bolig og ejendele er og hvor børnene er gået i skole eller institution⁶⁵.

Det fremgår ligeledes af EF-domskonventionen, at det er muligt at have hjemting flere steder – i både ind- og udland⁶⁶. Det antages, at man har hjemting i Danmark efter RPL § 235, stk. 1 og 2, hvis man har en mindst lige så stærk tilknytning hertil, som til udlandet. Først når man ikke har en lige så tæt tilknytning til Danmark, som man har til et andet land, vil man have opgivet sin bopæl⁶⁷.

⁵⁹ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.1. s. 522.

⁶⁰ Ibid, pkt. 3.2.1. s. 520

⁶¹ Betænkning nr. 1467/2005, pkt. 3.3.1.2.3., s. 65.

⁶² LBK nr. 938 af 10/09/2019, fremadrettet RPL

⁶³ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.2, s. 106

⁶⁴ Betænkning nr. 1052/1985, kap. 2, pkt. 1.1.1, s. 12

⁶⁵ Betænkning nr. 1552/2015, s. 130

⁶⁶ Betænkning nr. 1052/1985, kap. 2, pkt. 1.1.1, s. 12

⁶⁷ Betænkning nr. 1467/2005, pkt. 3.3.1.2.2, s. 64 og Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29.03.17, specielle kommentarer til § 64, s. 164.

7.2.1.3. Fortolkning i dansk retspraksis

Der findes ikke dansk retspraksis om fortolkningen af bopælsbegrebet i ÆFL § 64. Der er imidlertid afsagt to Højesteretsdomme, som behandler bopælsbegrebet som tilknytningsled i andre lovvalgsregler, henholdsvis U 2014.2463H om børnebortførelser og U 2020.226 HK om dødsboskifte. Spørgsmålet er, om fortolkningen af bopælsbegrebet i disse domme, som peger i en lidt anden retning end RVL-udvalgets fortolkning, kan overføres til området for ægtefællernes formueordning.

7.2.1.3.1. U 2014.2463 H: bopælsbegrebet i relation til børnebortførelser

I børnebortførelsesloven⁶⁸ anvendes også begrebet "bopæl", som tilknytningsfaktor.

Dette sås i U 2014.2463 H, hvor en dansk mor tog sine to børn med fra USA til Danmark i 2010. Moren havde fælles forældremyndighed over børnene sammen med deres amerikanske far og de havde hidtil boet i USA. Faren havde været indforstået med rejsen til Danmark, men mente kun, at han havde givet samtykke til midlertidigt ophold her. Desuden var parterne ikke enige om baggrunden og vilkårene for rejsen. Faren krævede derfor børnene tilbagegivet til ham efter reglerne i BBL. Hovedspørgsmålet i sagen var, om børnene havde bopæl i Danmark eller USA i BBL § 10, stk. 1's forstand, da faren modsatte sig børnenes ophold i Danmark.

Højesteret fandt for det første, at bopælsbegrebet skal forstås som "sædvanligt opholdssted". Hernæst fremhævede Højesteret, at det ikke er fastlagt i konventionerne, hvad der skal forstås ved "sædvanligt opholdssted" og at det er overladt til medlemsstaterne at bestemme dette i hvert enkelt tilfælde. Højesteret fandt, at der i vurderingen af, om et barn har "sædvanligt opholdssted" i et land må foretages en helhedsvurdering. Herunder indgår navnlig forældrenes eventuelle fælles intentioner og aftaler om formålet og varigheden af opholdet i Danmark, dels barnets situation, herunder varigheden af opholdet her i landet og barnets tilknytning til det nuværende og tidligere opholdssted. Der vil således både lægges vægt på objektive og subjektive kriterier, hvilket adskiller sig fra RVL-udvalgets opfattelse af, at "sædvanligt opholdssted" i det store hele svarer til hjemtingsbegrebet i RPL § 235, stk. 1 og 2.

⁶⁸ LBK nr. 768 af 07/08/2019

7.2.1.3.2. U 2020.226 HK: bopælsbegrebet i relation til dødsboskifte

Der er for nyligt afsagt en anden Højesterets dom, som også behandler bopælsbegrebet. Selve sagen omhandler dog dødsboskifte, nærmere bestemt, hvorvidt et dødsbo skulle skiftes efter dansk ret og om den danske skifteret havde kompetence til at behandle sagen.

Ifølge Den Nordiske Dødsbokonventions art. 19⁶⁹ skal behandling af et dødsbo, når afdøde var statsborger i en kontraherende stat, foregå efter loven i den stat, hvor vedkommende var *bosat*, og skal høre under retterne eller myndighederne i denne stat. Tilknytningsleddet i denne bestemmelse er altså *afdødes bopæl*.

U 2020.226 HK handler om en svensk statsborger, som ved sin død var registreret i folkeregistret i Danmark. Han ejede desuden et hus i sameje med sin hustru og havde i en årrække før sin pensionering arbejdet i Danmark. Afdøde havde oprettet testamente i 2013 og en tilhørende kodicil hertil i maj 2015. Af både testamentet og kodicillen fremgik det, at M ikke mente, at han havde opgivet sin bopæl i Sverige, hvorfor dødsboet skulle behandles i Sverige, jf. Den Nordiske Dødsbokonvention art. 19. Tilsvarende fremgik af et vidnetestamente fra august 2015.

Højesteret udtalte, at begrebet "bosat" i konventionens art. 19, skulle forstås i overensstemmelse med det internationalt private retlige begreb "sædvanligt opholdssted".

Yderligere udtalte de, at afgørelse af, om M på tidspunktet for sin død var bosat i Danmark, måtte bero på en helhedsvurdering af hans livsomstændigheder, herunder omfanget og varigheden af hans ophold i Danmark, samt baggrunden for, at han var her i landet. Efter en samlet vurdering fandt Højesteret, at M måtte anses for at have været "bosat" i Danmark på tidspunktet for sin død.

I dommen henvises der ikke til, at "sædvanligt opholdssted" i det store hele svarer til hjemtingsbegrebet i RPL § 235, stk. 1 og 2. Det fremhæves desuden, at "sædvanligt opholdssted" fastlægges ved en helhedsvurdering, hvor der indgår både objektive og subjektive momenter. Dette viser, hvordan Højesteret anser begrebet "sædvanligt opholdssted" for at adskille sig fra hjemtingsbegrebet i RPL § 235, stk. 1 og 2.

⁶⁹ BKI nr. 274 af 04/10/1935, ændret ved overenskomst af 9. december 1975 og overenskomst af 1. juni 2012

Heller ikke i denne dom åbnes der op for muligheden for at have "sædvanligt opholdssted" flere steder. På den måde svarer fortolkningen af "sædvanligt opholdssted" i U 2020.226 HK til den fortolkning, som blev anlagt inden for børnebortførelsesområdet i U 2014.2463 H.

7.2.2. Opsamling på bopælsbegrebet i ÆFL

RVL-udvalgets bemærkninger og henvisning til RPL § 235, stk. 1 og 2, som er tiltrådt af lovgiver, peger i retning af, at begrebet "sædvanligt opholdssted" skal fortolkes ud fra objektive momenter samt at det er muligt at have "sædvanligt opholdssted" i flere stater på en gang. Samme fortolkning fremgår af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen⁷⁰.

Heroverfor står de to danske Højesteretsdomme U 2014.2463 H samt U 2020.226 HK, som fastlægger, at "sædvanligt opholdssted" bestemmes ud fra en helhedsvurdering af personens livsomstændigheder, hvori der både indgår subjektive og objektive elementer. Desuden nævner disse ikke muligheden for, at "sædvanligt opholdssted" kan opnås i mere end en stat. "Sædvanligt opholdssted" antages derfor at udgøre et stærkere tilknytningsled end hjemtingsbegrebet i RPL § 235, stk. 1 og 2⁷¹. Det tyder på, at RVL-udvalgets og lovgivers fortolkning ikke har fundet støtte ved Højesteret.

Dommene omhandler dog som nævnt ikke "bopælsbegrebet" i ÆFL, hvorfor spørgsmålet er, om Højesterets fortolkning kan overføres til det familieformueretlige område.

Det fremgår af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen⁷² og bemærkningerne til ÆFL⁷³, at "sædvanligt opholdssted" er en europæisk retlig standard, som endnu ikke er færdigudviklet. RVL-udvalget og bemærkningerne til Haagerbørnebeskyttelseskonventionen henviser til, at fortolkningen af begrebet må ske i overensstemmelse med den til enhver tid gældende praksis på retsområdet⁷⁴. Det vil synes naturligt, at Højesterets fortolkning af "sædvanligt opholdssted" i dommene U 2014.2463 H samt U 2020.226 HK ligeledes finder anvendelse for tilknytningsmomentet i ÆFL § 64 og § 65. Det skyldes, at tilknytningsleddet i alle love, skal forstås som

⁷⁰ Betænkning nr. 1467/2005, pkt. 3.3.1.2.3., s. 65

⁷¹ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 429.

⁷² Betænkning nr. 1467/2005, pkt. 3.3.1.2.3, s. 64

⁷³ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.2., s.106

⁷⁴ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.3.1.2.3. s. 521.

”sædvanligt opholdssted”, hvorved begrebet sprogligt overlapper inden for de forskellige retsområder.

Det må antages, at de to Højesteretsdomme har fastlagt, at ”sædvanligt opholdssted” skal bestemmes ud fra en helhedsvurdering af personens livsomstændigheder, hvori der både indgår subjektive og objektive elementer. Der er fortsat en lille usikkerhed, idet dommene omhandler et andet retsområde end ÆFL. Det kan også betyde, at der muligvis vil være forskel på, hvordan det konkrete skøn foretages og hvilke momenter, der ligges vægt på, på henholdsvis området for børnebortførelser, dødsboskifte og det familieformueretlige område.

7.2.3. Øvrige problemer vedrørende bopælsbegrebet

Det kan være vanskeligt at navigere i en retsstilling, hvor der anvendes en retlig standard, som måske ikke er færdigudviklet og som desuden er skønspræget ⁷⁵. Det er ikke klart, hvor lang tids ophold, der kræves førend ”sædvanligt opholdssted” opnås. Efter 5 års ophold i Danmark vil dansk ret dog under alle omstændigheder regulere ægtefællernes formueordning, jf. ÆFL § 64, stk. 5, dog tidligst i 2023, jf. ÆFL § 79, stk. 1.

Det er heller ikke klart, hvor stort omfanget af opholdet skal være, førend ”sædvanligt opholdssted” indtræder.

Eksempel D:

Magnus og Holly er statsborgere i henholdsvis Danmark og Belgien. Magnus flytter til Danmark, mens Holly beholder sit hus i Belgien, men får arbejde i Danmark. Holly opholder sig delvist i Belgien og delvist i Danmark. Holly og Magnus køber hus i Danmark, som ejes 1/3 af Holly og 2/3 af Magnus. I dette tilfælde er spørgsmålet om Holly overhovedet har opnået sædvanligt opholdssted i Danmark.

Det er en skønsmæssig vurdering, hvornår og ”hvor meget” ophold, der skal til før ”sædvanligt opholdssted” opnås. Det giver en usikkerhed for internationale ægtefæller, idet de ikke selv kan foretage denne vurdering og afklare, hvilket lands regulerer, som regulerer deres formueordning. På den måde sikrer tilknytningsleddet ”sædvanligt opholdssted” nok ikke klarheden for

⁷⁵ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.2., s.106

internationale ægtefæller. I relation til dette kan man argumentere for, at det ville styrke forudberegneligheden, hvis tilknytningsmomentet var fast defineret og kunne objektivt bestemmes, som eksempelvis ægtefællernes vielsesland. Vielseslandet vil på den anden side ikke nødvendigvis være det land, hvortil ægtefællerne har den nærmeste tilknytning. Fastsættelsen af regler, som skaber klarhed, vil antageligt være en afvejning af om der skal gælde objektive regler, som skaber forudberegnelighed og på den anden side mere skønsmæssige regler, som tilpasser sig ægtefællernes virkelighed. Hvad der bør vægtes højest, afhænger af, hvordan man anskuer klarhed.

Det er ifølge de danske regler muligt at have fælles bopæl uanset, at man ikke har samme adresse. Det er tilstrækkeligt, at ægteparret bor i samme stat⁷⁶. Dette adskiller sig ægtefælleformueforordningen, hvorefter reglen lyder, at det er loven i den stat, hvor de *"havde deres første fælles sædvanlige opholdssted"*, som finder anvendelse, jf. art. 26, stk. 1, litra a. Et ægtepar vil kun opnå fælles bopæl, hvis de bor sammen på samme adresse⁷⁷.

Eksempel E:

Marco og Helle er begge statsborgere i Tyskland. De bor ved ægteskabets indgåelse begge i Danmark, men på to forskellige adresser. Ifølge de danske regler, vil dansk ret være anvendelig på ægtefællernes formueordning, da parret anses for at have fælles bopæl her, jf. ÆFL § 64, stk. 1. Efter ægtefælleformueforordningen, vil tysk ret i stedet være anvendelig, jf. art. 26, stk. 1, litra b, da ægteparret ikke anses for at have opnået *"sædvanligt opholdssted"* i Danmark.

Det kan virke besynderligt, at dansk ret adskiller sig fra ægtefælleformueforordningen, idet det fremgår af RVL-udvalgets betænkning, at de har tilstræbt harmoni mellem deres forslag og forordningsforslaget⁷⁸. Ligeledes fremgår det af lovgivers bemærkninger til loven, at de finder, at der skal gælde lovvalgsregler svarende til reglerne i ægtefælleformueforordningen⁷⁹. Forskellen mellem ÆFL og ægtefælleformueforordningen synes ikke at fremme klarheden for internationale ægtepar, jf. eksempel E ovenfor.

⁷⁶ Betænkning nr. 1552/2015, s.130

⁷⁷ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 438

⁷⁸ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.1. s. 519

⁷⁹ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.4.1, s. 109

7.3. Afsluttende bemærkninger om ÆFL § 64, stk. 1 og stk. 2.

ÆFL § 64, stk. 1 og 2 i deres nuværende form må anses for at være et skridt i retningen mod at gøre retsstillingen for internationale ægtefæller klar. Begrebet "sædvanligt opholdssted" medfører stadig en vis uklarhed til retsstillingen. Højesterets to afgørelser, U 2020.226 HK og U 2014.2463 H, hjælper dog til at afklare begrebet. Skønnet, som må foretages i forbindelse med opnåelsen af "sædvanligt opholdssted" medfører muligvis fortsat uklarhed for ægtefællerne.

Uklarhederne kan formentligt løses ved at indgå en lovvalgsaftale, jf. ÆFL § 65, stk. 1.

7.4. ÆFL § 64, stk. 3: Statsborgerskab

Såfremt ægtefællerne ikke har fælles bopæl ved ægteskabets indgåelse og heller ikke senere opnår dette, vil ÆFL § 64, stk. 2 ikke være anvendelig. I stedet må ægtefællerne se nærmere på ÆFL § 64, stk. 3. Ifølge ÆFL § 64, stk. 3 er "*statsborgerskab*" det afgørende tilknytningsmoment.

Eksempel F:

Maurice og Hillary er begge spanske statsborgere. Maurice bor i Danmark, mens Hillary bor i Spanien, da de indgår ægteskab. De flytter ikke i løbet af ægteskabet til samme land. I denne situation er ÆFL § 64, stk. 3 relevant og ægtefællernes formueordning vil reguleres af spansk ret, da begge parter er statsborgere her.

Det afgørende tidspunkt for bestemmelsen af, om ægtefællernes statsborgerskab er sammenfaldende, er ved ægteskabets indgåelse. Det er uden betydning, hvorvidt ægteparret i løbet af deres ægteskab måtte opnå samme statsborgerskab, jf. bestemmelsens ordlyd. Inklusionen af statsborgerskab som tilknytningsmoment stemmer overens med ægtefælleformueforordningens art. 26, stk. 1, litra b.

7.4.1. RVL-udvalget om anvendelsen statsborgerskab som tilknytningsmoment

RVL-udvalget problematiserede anvendelsen af statsborgerskab som tilknytningsmoment, da dette kunne føre til, at en anden stats regler end den, hvortil ægtefællerne havde deres nærmeste

tilknytning, fandt anvendelse på deres formueordning⁸⁰. En bestemmelse som ÆFL § 64, stk. 3 fandtes derfor ikke i deres lovoplæg.

Eksempel G

Martin og Helena indgår ægteskab. Martin har bor og har boet i Frankrig hele sit liv, men er belgisk statsborger. Helena bor i Tyskland og har ligeledes boet der hele sit liv. Helena er også belgisk statsborger. Parret flytter ikke i løbet af ægteskabet til samme stat. I denne situation, vil ÆFL § 64, stk. 3 føre til, at belgisk ret regulerer parrets formueordning.

Det er svært at modsige, at det vil være uheldigt at lade statsborgerskabslandet regulere ægtefællernes formueordning, såfremt den pågældende har levet i en anden stat hele sit liv og dermed ikke har nogen tilknytning til statsborgerlandet.

Især når ægtefællerne, som fremhævet af RVL-udvalget, har mulighed for at vælge statsborgerlandets lov ved en lovvalgsaftale, jf. ÆFL § 65, stk. 1⁸¹. Modsat er statsborgerskabet et objektive kriterie, som giver ægtefællerne mulighed for selv at kunne udlede deres retsstilling direkte af loven. Lovgiver har ikke kommenteret disse bekymringer i bemærkningerne til loven⁸².

Både RVL-udvalgets⁸³ og lovgivers⁸⁴ mål har været at skabe klare regler. Noget tyder dog på, at RVL-udvalget og lovgiver ved udformningen af klare reglerne har lagt vægt på forskellige faktorer. RVL-udvalget har formentligt lagt vægt på, at lovvalget bestemmes af det lands regler, som ægtefællerne har den nærmeste tilknytning til⁸⁵. Lovgiver har i stedet formentligt vægtet højest at lade lovvalget blive bestemt af objektive regler⁸⁶.

7.4.2. Ægtefællerne har dobbelt statsborgerskab

En ting, som kan gøre anvendelsen af ÆFL § 64, stk. 3 uklar for internationale ægtefæller er, såfremt

⁸⁰ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.1. s. 520

⁸¹ Ibid, pkt. 3.2.1, s. 520

⁸² Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.4.1., s. 109

⁸³ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.1, s. 518

⁸⁴ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 1, s. 22.

⁸⁵ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.3., s. 519

⁸⁶ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.4.1., s.109

en eller begge ægtefællerne har dobbelt statsborgerskab. Det fremgår ikke klart af ordlyd af ÆFL § 64, stk. 3 eller af forarbejderne, hvad der gælder i en sådan situation.

7.4.2.1. Et sammenfaldende statsborgerskab

Hvis blot et af ægtefællernes statsborgerskaber er sammenfaldende, synes der ikke at være noget i vejen for at lade stk. 3 finde anvendelse⁸⁷.

Eksempel H

Marcus og Heidi indgår ægteskab. De er begge statsborgere i Danmark, men Marcus bor i Danmark og Heidi bor i Tyskland. Heidi er desuden også statsborger i Tyskland. I dette tilfælde er ægtefællerne kun begge statsborgere i Danmark. Det vil derfor give mening at lade ÆFL § 64, stk. 3 finde anvendelse, således at dansk ret regulerer ægtefællernes formueordning.

Der er ej heller noget i lovens ordlyd eller forarbejder, som taler imod at lade stk. 3 finde anvendelse. I "Ægtefælleloven med kommentarer" er forfatterne af den overbevisning, at der ikke er noget grundlag for at antage, at det har været meningen at udelukke lovvalg efter stk. 3 for ægtefæller med dobbelt statsborgerskab⁸⁸. Der er ikke yderligere fortolkningsbidrag i ægtefælleformueforordningen.

Det fremgår af ægtefælleformueforordningens præambel 50, at spørgsmålet om, hvilken betydning dobbelt statsborgerskab har for statsborgerskab som tilknytningsmoment falder uden for ægtefælleformueforordningens anvendelsesområde. Det er i stedet et præjudicielt spørgsmål, som bør overlades til national lovgivning⁸⁹.

7.4.2.2. To sammenfaldende statsborgerskaber

Har begge ægtefæller dobbelt statsborgerskab og er disse begge sammenfaldende, er spørgsmålet mere kompliceret⁹⁰. Denne problemstilling er heller ikke omtalt i forarbejderne til loven.

⁸⁷ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer 2019, s. 438

⁸⁸ Ibid, s. 438.

⁸⁹ Rådets forordning (EU) 2016/1103 af 24. juni 2016, præambel 50.

⁹⁰ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 438f

Eksempel I:

Morten og Helen har begge ved indgåelse af ægteskabet statsborgerskab i både Danmark og Holland. Morten bor i Danmark, mens Helen bor i Holland. Parret flytter ikke i løbet af ægteskabet til samme stat, hvorfor ÆFL § 64, stk. 2 ikke er anvendelig. I dette tilfælde vil ægteparret både have sammenfaldende statsborgerskab i Danmark og Holland. Efter ÆFL § 64, stk. 3 vil både reglerne i Danmark og Holland som udgangspunkt være anvendelige. Spørgsmålet er så, hvilket af de to landes regler, som regulerer ægtefællernes formueordning.

ÆFL § 64, Stk. 3 giver intet svar på, hvordan man, rangerer disse to love og dermed hvilken regel, som skal finde anvendelse i det tilfælde, som er beskrevet i eksempel I. I "Ægtefælleloven med kommentarer" antages det, at stk. 3 ikke finder anvendelse i en sådan situation og at lovvalget i stedet må foretages efter stk. 4⁹¹. Dette stemmer overens med ægtefælleformueforordningens art. 26, stk. 2, hvoraf det fremgår, at bestemmelsen om statsborgerskab som tilknytningsmoment, ikke finder anvendelse, såfremt ægteparret begge har dobbelt statsborgerskab og de begge er sammenfaldende. Samme fortolkning anlægges i dette speciale. Spørgsmålet er dog ikke afgjort i retspraksis.

7.5. Afsluttende bemærkninger om ÆFL § 64, stk. 3

Det relevante spørgsmål er, hvorvidt ÆFL § 64, stk. 3 er klar for internationale ægtefæller. RVL-udvalget kritiserede anvendelsen af statsborgerskab som tilknytningsmoment, fordi det ifølge RVL-udvalget, kunne føre til anvendelse af et lands regler, hvortil parret har ringe tilknytning. Denne bekymring er forståelig, men på den anden side udgør "statsborgerskab" et objektive kriterie, som giver ægtefællerne mulighed for selv at kunne sætte sig ind i deres retsstilling og medfører forudsigelighed. Det vil nok skabe mere klarhed end at lade afgørelsen træffes ved en skønsmæssig bestemmelse, som RVL-udvalget foreslog.

⁹¹ Ibid, s. 438f

Det er dog uheldigt, at bestemmelsen ikke behandler spørgsmålet om, hvad der gælder såfremt en eller begge ægtefæller har dobbelt statsborgerskab. Det gør ikke retsstillingen klar for internationale ægtefæller, som står i den pågældende situation.

Begge problemer kan potentielt løses ved, at ægteparret indgår en lovvalgsaftale inden for grænserne af ÆFL § 65, stk. 1.

7.6. ÆFL § 64, stk. 4: tætteste tilknytning

Dette er en slags opsamlingsbestemmelse, som regulerer de tilfælde, hvor stk. 1, 2 og 3 ikke er anvendelige og ægtefællerne ikke har indgået en lovvalgsaftale, jf. ÆFL § 65, stk. 1.

Eksempel J:

Max og Helena indgår ægteskab. Max er statsborger i Danmark, mens Helena er statsborger i Schweiz. Parret har ikke fælles bopæl og flytter heller ikke i løbet af ægteskabet til samme stat. ÆFL § 64, stk. 2 og stk. 3 finder derfor ikke anvendelse. Det er i denne situation, at ÆFL § 64, stk. 4 er relevant.

Efter bestemmelsen finder loven i den stat, hvortil ægtefællerne har den "*tætteste tilknytning*" til anvendelse. Til hvilken stat, der foreligger den tætteste tilknytning, er en skønsmæssig vurdering, som foretages af domstolene. I dette skøn kan der, ifølge RVL-udvalgets betænkning, blandt andet lægges vægt på ægtefællernes tilknytning til deres respektive bopælsstater, ægtefællernes statsborgerskab, om ægtefællerne har haft bopæl i samme stat før ægteskabets indgåelse og begrundelsen for, at de var bosat i forskellige stater, og hvilken stat ægtefællerne havde til hensigt at bosætte sig i⁹².

En tilsvarende bestemmelse findes i ægtefælleformueforordningen art. 26, stk. 1 litra c. Af denne fremgår, at der skal ligges vægt på samtlige forhold, hvorfor opregningen i RVL-udvalgets bekendtgørelse ikke kan anses for udtømmende⁹³. Desuden fremgår det af præambel 49 til ægtefælleformueforordningen, at det bør stå klart, at tilknytningen skal vurderes efter, hvordan den var på tidspunktet for ægteskabets indgåelse⁹⁴.

⁹² Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.3., s. 524

⁹³ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 439

⁹⁴ Rådets forordning (EU) 2016/1103 af 24. juni 2016, præambel 49

7.7. Afsluttende bemærkninger om ÆFL § 64, stk. 4.

For så vidt angår ÆFL § 64, stk. 4, er der ikke en klar problematik eller uklarhed som følge af, at spørgsmålet ikke er behandlet af lovgiver. I stedet er tilfældet, at der er indsat en skønsmæssig bestemmelse.

På den ene side kan det påpeges, at den skønsmæssige bestemmelse i stk. 4, mindsker forudberegneligheden for internationale par, da det er en vurdering, som ægteparret ikke selv vil være i stand til at foretage.

På den anden side, må det fremhæves, at målet med den skønsmæssige vurdering er, at det lands regler, hvor ægtefællerne har den tætteste tilknytning til, finder anvendelse. Bestemmelsen forsøger at tilpasse lovvalget til ægtefællernes virkelighed. På den måde imødekommer man ægtefællernes ønsker og forventninger. Det taler for, at retsstillingen vil være mere klar.

Bryder parret sig ikke om, ikke med sikkerhed at vide udfaldet af skønnet, kan det løses ved indgåelse af en lovvalgsaftale, jf. ÆFL § 65.

7.8. Indledende bemærkninger om ÆFL § 64, stk. 5: 5 års-reglen

Ovenfor er blevet gennemgået ÆFL § 64, stk. 2-4, som indeholder de rangerede lovvalgsregler. ÆFL § 64, stk. 5 indeholder en regel, som bryder med systemet af prioriterede lovvalgsregler. Bestemmelsen foreskriver, at dansk ret vil finde anvendelse på formueordningen, når ægtefællerne har boet her i landet i de seneste 5 år. Dette gælder uanset, at et andet lands regler er blevet fundet anvendelig efter stk. 2-4.

Reglen stikker på den måde ud i forhold til de øvrige bestemmelser i ÆFL § 64. I det hele taget er ÆFL § 64, stk. 5 en særlig regel, da en tilsvarende regel ikke findes i ægtefælleformueforordningen, som ÆFL er udformet med inspiration fra. NÆK indeholder en lignende regel, men fristen for lovvalgsskifte er en anden (afsnit 7.8.5.3.). Reglen kræver derfor en nærmere introduktion og gennemgang.

Særligt vil det omtales, at reglen er et brud på uforanderlighedsprincippet (afsnit 7.8.1.-7.8.3.), at det automatiske lovvalgsskifte kun gælder efter ophold i Danmark. I afsnit 7.8.4. vil spørgsmålet om, hvorvidt ÆFL § 64, stk. 5 har tilbagevirkende kraft behandles.

Det bemærkes i øvrigt, at ægtefæller først omfattes af ÆFL § 64, stk. 5, når de har boet her i 5 år efter lovens ikrafttræden, jf. ÆFL § 79, stk. 1. Lovvalgskifte som følge af ÆFL § 64, stk. 5, vil derfor tidligst ske i 2023. I relation til ÆFL § 64, stk. 5 fortolkes bopælsbegrebet formentlig således, at fristen løber fra tidspunktet for ægtefællernes fysiske flytning og ikke fra opnåelsen af ”sædvanligt opholdssted”. Se ”Ægtefælleloven med kommentarer”⁹⁵.

7.8.1. 5 års-reglen – et brud på uforanderlighedsprincippet

ÆFL § 64, stk. 5 bryder med uforanderlighedsprincippet, som før 2018 gjaldt i Danmark⁹⁶. Det fremgår af RVL-udvalgets betænkning, at de grundigt har overvejet, hvorvidt lovvalget fortsat skulle være uforanderligt eller ej⁹⁷.

Eksempel K:

Marvin og Hanna er statsborgere i henholdsvis Frankrig og Holland. Parret bor på tidspunktet for ægteskabets indgåelse i Frankrig og har ikke oprettet en lovvalgsaftale. Fransk ret finder derfor som udgangspunkt anvendelse på deres formueordning, jf. ÆFL § 64, stk. 2. Parret flytter i 2018 til Danmark, får job her og køber et hus. ÆFL § 64, stk. 5 medfører, at ægtefællernes formueordning, såfremt de i de foregående 5 år har haft sædvanligt ophold i Danmark, i 2023 automatisk vil være underlagt dansk ret. Det betyder, at ægtefællernes formueordning nu er underlagt en anden end den lov, som oprindeligt regulerede deres formueforhold, hvilket er et brud på uforanderlighedsprincippet.

RVL-udvalgets argumenter for at bryde med uforanderlighedsprincippet var, at det vil være naturligt, hvis ægtefællerne efter lang tids ophold i en anden stat, føler en tættere tilknytning til det nye land. RVL-udvalgets vurdering var, at disse ægtepar, ville overraskes, såfremt deres formueordning fortsat reguleres af loven af det lands regler, hvor de først boede sammen efter ægteskabets indgåelse – især hvis opholdet her måske kun var kortvarigt⁹⁸.

⁹⁵ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 441

⁹⁶ Ibid, s. 439.

⁹⁷ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.2., s. 522.

⁹⁸ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.2. s. 522f

Mere praktiske aspekter var også en del af begrundelsen, navnlig at mange andre spørgsmål vedrørende et ægteskabs ophør i forvejen reguleres af bopælsstaten, heriblandt spørgsmålet om ægtefællebidrag. RVL-udvalget pointerede, at reglerne om deling af ægtefællernes formue og reglerne om ægtefællebidrag ofte hænger sammen⁹⁹, hvilket gør det naturligt at lade begge spørgsmål reguleres af samme lov.

Af disse grunde valgte RVL-udvalget at anbefale et brud med uforanderlighedsprincippet, hvilket blev vedtaget af lovgiver, jf. ÆFL § 64, stk. 5.

Uforanderlighedsprincippet skabte forudberegnelighed i den forstand, at ægtefællerne vidste, at samme lands lov ville regulere deres formueordning under hele ægteskabet. Ved bruddet på princippet fjernedes noget af denne forudberegnelighed for, i stedet at lade lovvalget tilpasse sig ægtefællernes virkelighed.

RVL-udvalget fandt derfor, at bruddet på uforanderlighedsprincippet først skulle ske, når ægtefællerne har haft sædvanligt opholdssted i den nye stat de sidste 5 år. RVL-udvalget mente, at ægteparret på dette tidspunkt måtte have opnået en sådan tilknytning til landet, at det måtte anses for rimeligt og forventeligt, at landets regler regulerede deres formueordning¹⁰⁰.

Eksempel L

Mikael og Hanne er begge statsborgere i Tyskland. De bor ved ægteskabets indgåelse i henholdsvis Schweiz og Danmark. Senere flytter Hanne til Schweiz og bor med Mikael. Da ægteparret ikke bor i samme stat ved ægteskabets indgåelse, finder ÆFL § 64, stk. 2 ikke anvendelse. Udgangspunktet er derfor, at ægteparrets formueordning er underlagt tysk ret, fordi de begge er statsborgere her, jf. ÆFL § 64, stk. 3. Da parret flytter sammen til Schweiz, er det den første stat de bor i sammen efter ægteskabets indgåelse. Efter ordlyden af ÆFL § 64, stk. 2, må schweizisk ret derfor nu være anvendelig. Det betyder, at der under ægteskabet sker et skifte fra tysk ret til schweizisk ret, hvilket er et brud på uforanderlighedsprincippet.

⁹⁹ Ibid, pkt. 3.2.2. s. 523.

¹⁰⁰ Ibid, pkt. 3.2.2. s. 524

Eksemplet illustrerer, at der uden indførelsen af ÆFL § 64, stk. 5 kan opstå situationer, hvor uforanderlighedsprincippet ville blive brudt automatisk og uden indgåelse af en lovvalgsaftale. I dette tilfælde sker lovvalgsændringen endda med det samme og uden en 5-årig frist. Dette scenarie ses ikke omtalt i lovens bemærkninger eller RVL-udvalgets betænkning.

7.8.2. Kun automatisk skifte for ophold i Danmark

RVL-udvalgets anbefaling indebar, at dansk ret ville finde anvendelse for ægtefæller med sædvanligt opholdssted i Danmark i de sidste 5 år. Forslaget omfattede dog også ægtepar, som før flytningen til Danmark havde haft sædvanligt opholdssted i 5 år i et andet land¹⁰¹. Disse ægtepars formueordning ville efter udvalgets forslag være underlagt dette andet lands ret.

Af den vedtagne udgave af ÆFL § 64, stk. 5 omfattes imidlertid kun det tilfælde, at et ægtepar har haft sædvanligt opholdssted i *Danmark* i 5 år. Lovgiver ønskede ikke at vedtage den tilsvarende bestemmelse for ægtefæller, som har haft sædvanligt opholdssted i 5 år i en anden stat end Danmark¹⁰². I disse tilfælde anses den nærmeste tilknytning altså ikke at være til opholdslandet eller i hvert fald tages der ikke hensyn til dette ved lovvalget. Baggrunden for lovgivers afslag af RVL-udvalgets forslag er ikke yderligere uddybet i lovens bemærkninger¹⁰³.

I stedet mente lovgiver, at formueordningen i ovenstående situationer, efter flytningen til Danmark, fortsat skal være reguleret af det lands lov, som fandt anvendelse ved ægteskabets indgåelse¹⁰⁴.

Eksempel M:

Mick og Hilda er begge danske statsborgere og bor ved ægteskabets indgåelse i Belgien. De flytter senere til Tyskland og opholder sig her i 10 år. Hilda vil nu gerne skilles og flytter til Danmark, hvor hun søger om skilsmisse. I dette tilfælde vil ægtefællernes formueordning fortsat være underlagt belgisk ret, jf. ÆFL § 64, stk. 2. Var ægtefællerne i stedet flyttet til Danmark og opholdt sig her i 5 år, ville parrets

¹⁰¹ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.2.s. 524

¹⁰² Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.4.1, s. 109

¹⁰³ Ibid, pkt. 3.25.4.1, s. 109

¹⁰⁴ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.4.1, s. 109

formueordning være underlagt dansk ret, jf. ÆFL § 64, stk. 5. Det bemærkes, at lovvalgsskiftet tidligst kan ske i 2023, jf. ÆFL § 79, stk. 1.

At bestemmelsen kun omfatter ægtepar, som har opholdt sig 5 år i Danmark, ses af TFA 2020.57
ØLK:

I denne sag traf skifteretten afgørelse om, at hollandsk ret skulle finde anvendelse på formueordningen, da ægteparret, som blev gift i Danmark, var bosiddende i Holland ved ægteskabets indgåelse. Ægtefællerne havde efter ægteskabets indgåelse opholdt sig 8 år i Tyskland, hvorefter de flyttede til USA, hvor de opholdt sig i 7 år. Først hernæst flyttede ægteparret til Danmark i henholdsvis 2017 og 2018. Landsretten kom til samme resultat og henviste til, at ÆFL ikke indeholder regler, som indebærer, at lovvalget skifter, når ægtefællerne har haft bopæl i en ny udenlandsk stat i 5 år uden afbrydelse. I 2020 har ÆFL § 64, stk. 5 endnu ikke virkning, der findes derfor principielt heller ikke på nuværende tidspunkt en regel, som indebærer, at lovvalget skifter, når ægtefællerne har opholdt sig i Danmark i 5 år uden afbrydelse.

Af ovenstående kan udledes, at et dansk ægtepars 5 års ophold i et andet land ikke medfører et skift i formueordningen, mens et udenlandsk ægtepars 5 års ophold i Danmark medfører et skifte til dansk ret.

Eksempel N:

Mogens og Henriette er begge danske statsborgere og bor i Danmark ved ægteskabets indgåelse. De flytter til Spanien i 7 år og flytter tilbage til Danmark i 2024 og søger om skilsmisse her. I dette tilfælde vil ægteparrets formueordning fortsat være underlagt dansk ret, jf. ÆFL § 64, stk. 2.

Eksempel O:

Martino og Helena, er begge statsborgere i Spanien og bor i Spanien ved ægteskabets indgåelse. De flytter til Danmark og bor her i 5 år, hvorefter de i 2024 bliver skilt. Parret vil være underlagt dansk ret, jf. ÆFL § 64, stk. 5.

Når sagen behandles i Danmark, vil dansk ret oftere finde anvendelse. Det tyder på, at unkladelsen af RVL-udvalgets forslag om også at lade 5-års reglen gælde for ophold i andre lande, fører til en

favorisering af dansk rets anvendelse ved domstolene¹⁰⁵. Det tegner et billede af en lex-fori tendens allerede fra lovgivers side¹⁰⁶.

I TFA 2020.57 ØLK påberåbtes desuden, at retten i særlige tilfælde skønsmæssigt kan beslutte, at en anden stats lov skal finde anvendelse, såfremt de legale regler fører til et urimeligt resultat. I sagen blev det anset for urimeligt, at dansk ret ikke fandt anvendelse.

En sådan bestemmelse blev foreslået af RVL-udvalget, som ønskede at indføre en hjemmel til at fravige de legale regler i ÆFL § § 64, stk. 2-5, såfremt ægtefællerne åbenbart havde deres tætteste tilknytning til et andet land end, hvad fulgte af de legale regler. Reglen var tiltænkt et snævert anvendelsesområde¹⁰⁷ og en tilsvarende regel findes i ægtefælleformueforordningen art. 26, stk. 3. Bestemmelsen blev dog ikke medtaget i den endelige lov og kunne derfor heller ikke påberåbes i sagen. Ved den nuværende retsstilling er der mulighed for, at ægtefællernes formueordning vil reguleres af et lands lov, som klart ikke er det land, hvortil de har deres nærmeste tilknytning. Det kan fra ægtefællernes synspunkt virke urimeligt og forvirrende – og dermed ikke øge klarheden af deres retsstilling. Lovgivers afvisning af en skønsmæssig undtagelsesregel, øger derimod ægtefællernes mulighed for selv at aflæse deres retsstilling.

7.8.3. Afsluttende bemærkninger om bruddet på uforanderlighedsprincippet

Det relevante spørgsmål er, om bruddet på uforanderlighedsprincippet skaber mere klarhed for internationale ægtepar. Fordelen ved uforanderlighedsprincippet er, at det gør det forudberegneligt, hvilket lands regler, som skal finde anvendelse på ægtefællernes formueordning. På den anden side kan uforanderlighed også føre til, at lovvalget ikke tilpasser sig ægtefællernes sociale virkelighed, jf. U 2002.1594/2.

Eksempel P:

Melvin og Henny er statsborgere i henholdsvis Tyskland og Holland. Parret har på tidspunktet for ægteskabets indgåelse fælles bopæl i Tyskland og har ikke efterfølgende oprettet en lovvalgsaftale. Tysk ret finder derfor som udgangspunkt

¹⁰⁵ Nielsen, Kronborg, Skilsmisseret: de økonomiske forhold, 2018, s. 354

¹⁰⁶ Afhandlingen vil ikke komme nærmere ind på, om dette måtte være i strid med EU-retten.

¹⁰⁷ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.2.s. 524f

anvendelse på deres formueordning, jf. ÆFL § 64, stk. 2. Parret boede i Tyskland i 30 år og flyttede derefter til Danmark i 2018. Efter at parret har boet 5 år i Danmark, vil deres formueordning i 2023 stedet være underlagt dansk ret, jf. ÆFL § 64, stk. 5.

For dette par er det ikke sikkert, at det automatiske lovvalg, vil medføre, at lovvalget tilpasses deres sociale virkelighed. De kender nok tysk ret bedst og har indrettet sig i tillid hertil. De forventer formentligt ikke, at et ophold i Danmark på 5 år kan ændre reglerne, som regulerer deres økonomiske forhold og slet ikke, at dette sker automatisk. For dette par ville opretholdelsen af uforanderlighedsprincippet måske have givet mere klarhed. Dette gør sig dog ikke gældende for alle par:

Eksempel Q:

Monrad og Hella er statsborgere i henholdsvis Tyskland og Holland. Parret har på tidspunktet for ægteskabets indgåelse fælles bopæl i Italien og har ikke efterfølgende oprettet en lovvalgsaftale. Udgangspunktet er derfor, at italiensk ret, regulerer deres formueordning, jf. ÆFL § 64, stk. 2. Parret opholdt sig kun et år i Italien, fordi Monrad havde et job her. Efterfølgende flyttede de et år til Frankrig for derefter at flytte til Danmark. Efter parret har haft sædvanligt opholdssted i 5 år i Danmark, vil dansk ret regulere deres formueordning. I et sådant tilfælde, vil ÆFL § 64, stk. 5 formentlig medføre, at lovvalget tilpasser sig ægteparrets sociale virkelighed, da de vil blive mere overraskede over at indse, at italiensk ret finder anvendelse.

I dette tilfælde bringer ÆFL § 64, stk. 5 mere klarhed. Man kan overveje om, ønsket om at lade lovvalget tilpasse sig ægteparrets sociale virkelighed kunne være nået ved mindre indgribende skridt. Indførelsen af muligheden for lovvalgsaftaler, ville give ægtefællerne mulighed for aktivt at tilvælge et andet lands lov, såfremt de ikke ønskede det oprindelige lands lov, skulle regulere formueordningen. Ægtefællerne i det eksempel P ville på den måde selv være i stand til at tilpasse lovvalget til deres ønsker, såfremt de ønskede at forlade tysk ret.

På den anden side kan man sige, at deres problemstilling nu også kan løses ved indgåelse af en lovvalgsaftale til fordel for tysk ret, jf. ÆFL § 65, stk. 1.

Forskellen er, om man anser det for mest hensigtsmæssigt, at lovvalget tilpasses, hvad der anses for at være ægtefællernes sociale virkelighed automatisk eller om ægtefællerne aktivt skal indgå en aftale, såfremt de ønsker et lovvalgsskifte. De fleste ægtepar vil imidlertid formentligt forvente, at reglerne i den stat de bor i, finder anvendelse, hvorfor det vil give mening at lade de, som ikke har sådanne forventninger indgå en lovvalgsaftale. Det taler for, at bruddet med uforanderlighedsprincippet giver mere klarhed. Det må dog i den forbindelse bemærkes, at det ikke synes at fremme klarheden, at lovvalgskiftet kun gælder efter 5 års sædvanligt ophold i Danmark og ikke i udlandet.

7.8.4. Tilbagevirkende kraft?

Når ÆFL § 64, stk. 5 ændrer lovvalget for ægtefællernes formueordning, kan man anskue det således, at der er "en tid før lovvalget" og "en tid efter lovvalget". Det er i denne forbindelse, at spørgsmålet om *tilbagevirkende kraft* er relevant.

Det fremgår hverken af lovteksten i ÆFL eller bemærkningerne hertil, hvad der gælder for formueordningen i tiden inden det automatiske lovvalg.

Med andre ord, så er det uklart, hvorvidt ændringen i formueordningen vil have *tilbagevirkende kraft* eller ej. Idet der kan være stor forskel på landenes regler inden for det familieformueretlige område, er det af stor betydning for ægtefællerne, hvilket lands regler, som regulerer deres formueordning.

Eksempel R:

Milo og Hailey bor i Italien ved ægteskabets indgåelse. Udgangspunktet er, at italiensk ret vil finde anvendelse, jf. ÆFL § 64, stk. 2. De flytter til Danmark i 2018 og opholder sig her i 5 år. Ifølge ÆFL § 64, stk. 5, vil ægteparrets formueordning nu være underlagt dansk ret. Spørgsmålet er, om dansk ret kun gælder for ægtefællernes formueordning fremadrettet eller dansk ret også gælder for tiden før det automatiske lovvalg.

Spørgsmålet om tilbagevirkende kraft er behandlet i ægtefælleformueforordningen for så vidt angår det aktive lovvalg, dvs. lovvalgsaftaler. Lovvalgsskiftet efter en lovvalgsaftale og lovvalgsskiftet efter ÆFL § 64, stk. 5, må være sammenlignelige situationer, da der i begge tilfælde er en "tid før" og en "tid efter" lovvalgsændringen. Da ÆFL er udformet med inspiration fra den europæiske ægtefælleformueforordning og lovgiver i bemærkninger til loven, nævner, at der skal gælde regler

svarende til reglerne i ægtefælleformueforordningen¹⁰⁸, må det være relevant også at behandle spørgsmålet om lovvalgets tilbagevirkende kraft i dansk ret. Tilbagevirkende kraft vil blive behandlet nærmere under afsnit 8.2.3. om lovvalgsaftaler. Betragtningerne for lovvalgsaftalernes tilbagevirkende kraft, må kunne overføres til ÆFL § 64, stk. 5¹⁰⁹.

At spørgsmålet om den automatisk lovvalgsændrings tilbagevirkende kraft slet ikke er omtalt i bemærkninger til loven eller udvalgets betænkning, gør, at retsstillingen angående denne problematik er usikker. Det betyder, at lovens mål om at opnå klarhed for internationale ægtefæller ikke er fuldt opnået i dette tilfælde.

7.8.5. Findes en tilsvarende regel

Efter gennemgangen af ÆFL § 64, stk. 5 er det blevet klart, at bestemmelsen adskiller sig fra de øvrige lovvalgsregler og det er interessant at undersøge, om der foreligger andre lignende europæiske regler.

7.8.5.1. Ægtefælleformueforordningen

I ægtefælleformueforordningen findes der ikke en 5 års-regel, som svarer til den, som findes i ÆFL § 64, stk. 5. På den måde adskiller dansk ret sig fra de øvrige regler i Europa. Det er nævnt i RVL-udvalgets betænkning til loven, at de er opmærksomme på, at deres forslag til de danske lovvalgsregler formentligt vil adskille sig fra de europæiske regler¹¹⁰. Det fremgår dog også, at de har tilstræbt at skabe harmoni mellem deres forslag og det der på tidspunktet var forslaget til ægtefælleformueforordningen.

Denne tilstræbelse er dog ikke lykket i dette tilfælde, da 5 års-reglen er væsentlig fravigelse fra det øvrige europæiske system. I ægtefælleformueforordningens præambel 46 fremgår det om lovvalgsaftaler:

”For at skabe retssikkerhed i retsforhold og forhindre, at der foretages ændringer i valget af den lov, der skal anvendes på formueforholdet mellem ægtefæller, uden at

¹⁰⁸ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.4.1, s.109

¹⁰⁹ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 440f

¹¹⁰ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.1., s. 519

*ægtefællerne informeres, bør lovvalget for formueforholdet ikke ændres, uden parterne udtrykkeligt har anmodet herom*¹¹¹.

ÆFL § 64, stk. 5 hjemler netop en automatisk ændring af lovvalget uden parterne har anmodet herom. Den danske bestemmelse strider mod overvejelserne bag ægtefælleformueforordningen.

7.8.5.2. Den Nordiske Ægteskabskonvention

Svaret må findes i NÆK¹¹², som stadig findes anvendelse forud for lovvalgsreglerne i ÆFL for nordiske ægtepar, jf. ÆFL § 62.

I NÆK findes en 2 års-regel i art. 3. Denne regel medfører, at et ægtepar, som flytter til en anden kontraherende stat og opholder sig her i 2 år, vil være underlagt dette nye lands lov i stedet. NÆK gælder dog ikke for registrerede partnere¹¹³. Disses retsstilling skal således reguleres efter de almindelige regler i ÆFL uanset, at de er statsborgere i et kontraherende land.

Har parterne tidligere begge været bosat i den nordiske stat, de flytter til eller er begge statsborgere der, vil skiftet i lovvalget ske straks. RVL-udvalget var af den opfattelse, at et automatisk skifte af lovvalget ved tilbagevenden til et land, hvis regler tidligere har reguleret formueordningen også skulle gælde for ikke-nordiske ægtepar. Begrundelsen herfor var, at tilknytningen til dette land måtte være bevaret samt at dette stemmer overens med reglerne i NÆK¹¹⁴. Lovgiver har ikke kommenteret dette i sine bemærkninger, men forslaget er ikke medtaget i den endelige lov.

7.8.5.3. Forskellige frister

Som skitseret, gælder en række regler parallelt med hinanden. I dansk ret gælder en 5 års-regel, hvorefter 5 års ophold i Danmark medfører, at dansk ret finder anvendelse på formueordningen. For nordiske ægtepar gælder en 2 års-regel, som medfører, at lovvalget allerede skifter efter 2 års ophold, jf. NÆK art. 3. Den Nordiske Ægteskabskonvention går forud for reglerne i ÆFL, jf. ÆFL § 62. I ægtefælleformueforordningen gælder ikke tilsvarende regler.

¹¹¹ Rådets forordning 2016/1103 af 24. juni 2016, præambel 46

¹¹² BKL nr. 323 af 28/12/1931 med efterfølgende ændringer.

¹¹³ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 432

¹¹⁴ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.2., s. 524

Eksempel S

Markus og Heidi, er statsborgere i henholdsvis Sverige og Danmark og har på tidspunktet for ægteskabet indgåelse sædvanligt opholdssted i Sverige. Udgangspunktet er, at svensk ret finder anvendelse, jf. NÆK art. 3, jf. ÆFL § 62. Parret flytter til Danmark og efter 2 års ophold her, vil de være underlagt dansk ret, jf. NÆK art. 3.

Miguel og Helena, som begge er spanske statsborgere og på tidspunktet for ægteskabets indgåelse har sædvanligt ophold i Spanien, vil som udgangspunkt være underlagt spansk ret, jf. ÆFL § 64, stk. 2. Flytter parret til Danmark, vil de efter 5 års ophold være underlagt dansk ret, jf. ÆFL § 64, stk. 5 – dog tidligst i 2023, jf. ÆFL § 79, stk. 1.

Var Miguel og Helena i stedet flyttet til Tyskland opholdt sig her i 5 år indeholder ægtefælleformueforordningen ingen bestemmelser om, at lovvalget ændres til tysk ret – efter dansk ret, vil opholdet i Tyskland heller ikke medføre et skifte i lovvalget, jf. ÆFL § 64, stk. 5. Parret vil fortsat anses for at være underlagt spansk ret.

At visse ophold i et land vil medføre et lovvalgsskifte, mens andre ikke vil, giver ikke internationale ægtepar en klar retsstilling. At der herudover gælder forskellige frister for, hvornår det automatiske lovvalg indtræder for henholdsvis nordiske og ikke-nordiske par, simplificerer heller ikke situationen.

RVL-udvalget tillagde det vægt, at ÆFL § 64, stk. 5 vil regulere flytninger mellem stater, hvor forskellen på den familieretlige lovgivning er større end mellem de nordiske lande. Dette er en del af baggrunden for, at fristen er længere for ikke-nordiske par, end nordiske par¹¹⁵.

7.9. Opsamling på ÆFL § 64

ÆFL § 64 lovfæstede for første gang lovvalgsreglerne i Danmark, hvilket betød, at internationale par, kunne slå op i loven og orientere sig om deres retsstilling. For de fleste ægtepar, vil bestemmelsen

¹¹⁵ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.2., s. 523f.

formentlig være ganske klar, da de ved rangeringssystemet kan finde frem til, hvilken bestemmelse, som er anvendelig for dem.

Der er stadig visse uklarheder forbundet med dette system. Tilknytningsmomentet bopæl, skal forstås som "sædvanligt opholdssted" og denne retlige standard har været fortolket upræcist af RVL-udvalget og lovgiver. Højesteret har dog ved to afgørelser, henholdsvis U 2014.2463 H og U 2020.226 HK på andre områder end det familieformueretlige, fastlagt, hvad der skal forstås ved "sædvanligt opholdssted". Denne fortolkning kan formentligt overføres til ÆFL, hvorfor indholdet af begrebet må anses for mere klart. Skønnet, som indgår i vurderingen af, hvornår ægtefællerne har opnået "sædvanligt opholdssted", efterlader dog muligvis stadig en vis uklarhed for internationale ægtefæller. Ligesom det heller ikke er fastlagt, hvad der gælder, såfremt ægtefællerne har to sammenfaldende statsborgerskaber.

Det er tilstræbt, at ÆFL § 64 skal tilpasse sig ægtefællernes sociale virkelighed og føre til anvendelsen af det lands lov, som parret har den "tætteste tilknytning" til – dette ses især af ÆFL § 64, stk. 4 og stk. 5. Det vil formentlig bringe mere klarhed for de internationale par ud fra den betragtning, at lovvalget stemmer overens med ægtefællernes forventninger. Der er dog stadig aspekter af ÆFL § 64, stk. 5, som bringer uklarhed, herunder at den kun gælder for ophold i Danmark og hvorvidt den har tilbagevirkende kraft. Det bidrager ej heller til klarheden, at der gælder forskellige frister for det automatiske lovvalgsskifte i henholdsvis NÆK og ÆFL.

En del af uklarhederne i ÆFL § 64 kan potentielt løses ved, at parterne indgår en lovvalgsaftale, jf. ÆFL § 65, stk. 1.

8. Ægteparrets mulighed for at indgå lovvalgsaftaler - ÆFL § 65

8.1. Indledende om ÆFL § 65

ÆFL § 64 regulerer, hvilket lands regler, som skal finde anvendelse, såfremt ægtefællerne ikke selv har indgået aftale herom. ÆFL § 65 giver ægtefæller hjemmel til at aftale, hvilket lands lov, som skal gælde for deres formueordning, jf. stk. 1. Desuden regulerer bestemmelsen, hvornår en udenlandsk lovvalgsaftale vil blive anerkendt, jf. stk. 2 samt hvornår en ægtepagt eller anden form for forhåndsftale om formuedeling er gyldig, jf. stk. 3.

I relation til ÆFL § 65 vil fremhæves problemstillingen vedrørende dobbelt statsborgerskab (afsnit 8.2.1), hvilke landes lov, som ægtefællerne kan vælge (afsnit 8.2.-8.2.2.), og lovvalgsaftalens tilbagevirkende kraft (afsnit 8.2.3.),

I afsnit 8.5. omtales muligheden for stiltiende lovvalg, hvorefter sammenspillet mellem ÆFL § 64, stk. 5 og ÆFL § 65, stk. 3 undersøges i afsnit 8.7.

8.2. ÆFL § 65, stk. 1: Lovvalgsaftaler

ÆFL § 65, stk. 1 er hjemlen til at indgå lovvalgsaftaler – før 2018 fandtes ikke en sådan hjemmel¹¹⁶. Baggrunden for bestemmelsen var, ifølge RVL-udvalget, at give ægtefællerne muligheden for at vælge en lov, som svarer til deres behov og ønsker¹¹⁷. Formkravene for lovvalgsaftalen, findes i ÆFL § 66.

Eksempel T

Mathias og Herdis er begge tyske statsborgere og er opvokset i landet. De flytter til Danmark, fordi Mathias får arbejde her og senere bliver de gift. Parret har ved ægteskabets indgåelse bopæl i Danmark. Udgangspunktet er derfor, at dansk ret finder anvendelse, jf. ÆFL § 64, stk. 2. Mathias og Herdis kender bedre de tyske regler og mener, at de stemmer bedre overens med deres ønsker. Ifølge ÆFL § 65, stk. 1, kan parret ved aftale tilvælge tysk ret – tysk ret vil i stedet regulere parrets formueordning.

Lovvalget er ikke frit, men underlagt visse begrænsninger. Det er kun muligt for ægtefællerne ved aftale at tilvælge det lands lov, hvori en af dem har *bopæl* eller er *statsborger* ved aftalens indgåelse. Tilsvarende tilknytningskrav for lovvalgsaftaler gælder ægtefælleformueforordningen, jf. art. 22, stk. 1, litra a og b.

Det er vigtigt at henlede opmærksomheden på, at det er forholdene ved aftalens indgåelse, og ikke forholdene ved ægteskabets indgåelse, som er afgørende, jf. bestemmelsen ordlyd. Bopæl skal forstås som "sædvanligt opholdssted"¹¹⁸.

¹¹⁶ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 2.1., s. 512

¹¹⁷ Ibid, pkt. 3.3., s. 525.

¹¹⁸ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.2.1., s. 520.

8.2.1. Dobbelt statsborgerskab

Første problematik omkring ÆFL § 65, stk. 1 vedrører et af tilknytningskriterierne, som giver mulighed for at tilvælge et lands lov. Det drejer sig om anvendelsen af statsborgerskab, som tilknytningsmoment. Det er ikke omtalt, hvad der gælder såfremt en eller begge af ægtefællerne har dobbelt statsborgerskab.

I "Ægtefælleloven med kommentarer" antages det, at ægteparret kan vælge mellem samtlige lande, som en af dem har statsborgerskab¹¹⁹. Det giver mening at anlægge denne antagelse, da det hverken af ordlyden eller af bemærkningerne til loven fremgår, at parterne skulle stilles dårlige blot, fordi de er statsborgere i flere lande. Ej heller fremgår det, hvordan en sådan begrænsning af lovvalget skulle gælde – altså hvilket statsborgerskab, som skulle have forrang frem for et andet¹²⁰. Spørgsmålet er dog ikke afklaret i retspraksis eller bemærkninger til loven i øvrigt.

8.2.2. Bestemmelse om at "vende tilbage"

RVL-udvalget fandt, at der udover tilknytningskriterierne bopæl og statsborgerskab, skulle være en mulighed mere for at indgå lovvalgsaftale om et lands regler. De foreslog i betænkningen, at ægtefællerne skulle kunne aftale at anvende det lands lov, som tidligere havde reguleret formueordningen. Det ville så at sige være en aftale om, at "vende tilbage" til regler, som allerede havde reguleret de økonomiske forhold i deres ægteskab¹²¹. Der findes ikke en tilsvarende bestemmelse i ægtefælleformueforordningen og forslaget blev ej heller medtaget i ÆFL, jf. ordlyden. Det bemærkes, at ægtefæller dog kan tilvælge den stats lov, som fandt anvendelse på deres formueforhold før lovens ikrafttræden, jf. ÆFL § 79, stk. 2.

At man ikke kan vende tilbage til et lands regler, som tidligere har reguleret ens formueordningen, svækker umiddelbart ikke klarheden af retsstillingen for internationale ægtefæller. Det er klart, hvilket lands regler, som de kan vælge og ægtefællerne kan selv aflæse dette i loven.

På den anden side, kan man risikere, at ægtefællerne ikke kan vælge det lands regler, som de har den nærmeste tilknytning til. Dette ses af følgende eksempel:

¹¹⁹ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 443

¹²⁰ Ibid, s. 443

¹²¹ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.3.1., s. 524

Eksempel U

Marthinus og Henrietta er begge statsborgere Tjekkiet, men har boet det meste af deres liv i land Finland. De har sædvanligt opholdssted i Finland ved ægteskabets indgåelse. De flytter til Danmark og efter at have haft sædvanligt ophold her i landet i 5 år, vil deres formueordning være underlagt dansk ret, jf. ÆFL § 64, stk. 5 – dog tidligst i 2023, jf. ÆFL § 79, stk. 1.

Ægteparret vil kun have mulighed for at tilvælge reglerne i det land, hvor de er statsborgere og hvor de har sædvanligt opholdssted, dvs. tjekkisk eller dansk ret. De har ikke mulighed for at vende tilbage til reglerne i Finland, hvor de har opholdt sig det meste af deres liv og som man kan forvente, at de har en nærmere tilknytning til end det land, hvor de er statsborgere ¹²².

Når det skal vurderes, hvorvidt retsstillingen er klar, er det derfor en afvejning af, om man mener, at det skaber klarhed, at man kan forudse hvilket lands regler, som vil regulere ens formueordning eller at man vil kende indholdet af de regler, som regulerer formueordningen. Denne vurdering er op til lovgiver.

8.2.3. Har lovvalgsaftalen tilbagevirkende kraft?

Ligesom det for det automatiske lovvalg efter ÆFL § 64, stk. 5 er en problematik, at det ikke er behandlet, hvorvidt lovvalget har tilbagevirkende kraft, gør det samme sig gældende for så vidt angår lovvalgsaftaler. Ægtefæller kan indgå ægteskab og leve sammen i flere år for først derefter at indgå en lovvalgsaftalen – måske fordi de er flyttet til et andet land eller fordi de først på dette tidspunkt er blevet opmærksomme på, hvilket lands regler, som regulerer deres formueordning.

Som nævnt under afsnit 7.8.4. er der "en tid før" lovvalgsændringen og "en tid efter" lovvalgsændringen. Spørgsmålet er igen, hvornår lovvalgsaftalen har virkning fra.

¹²² Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 443, eksemplet V er baseret på eksemplet opstillet i bogen.

Eksempel V

Malthe og Hope er statsborgere i Letland. De bor ved ægteskabets indgåelse i Danmark, hvorfor udgangspunktet er, at deres formueordning er underlagt dansk ret, jf. ÆFL § 64, stk. 2. De ønsker dog, at lettisk ret skal regulere deres formueordning og indgår derfor en lovvalgsaftale, jf. ÆFL § 65, stk. 1. Spørgsmålet er, om lettisk ret kun gælder for ægtefællernes formueordning fremadrettet eller om lettisk ret også gælder for tiden før lovvalgsaftalen.

Lovvalgsaftalers tilbagevirkende kraft er ikke omtalt i lovens ordlyd eller i forarbejderne. Det er som nævnt under afsnit 7.8.4. dog behandlet i ægtefælleformueforordningen, hvis betragtninger formentlig må kunne overføres til dansk ret, nærmere følger nedenfor.

8.2.3.1. Hvad står der i ægtefælleformueforordningen

I art. 22, stk. 2 om lovvalgsaftaler i ægtefælleformueforordningen, bestemmes det, at disse aftaler kun må have fremadrettet virkning medmindre andet er aftalt mellem ægtefællerne. Ydermere gælder det, at såfremt lovvalgsaftalen tillægges tilbagevirkende kraft, så må dette ikke forringe tredjemands retsstilling, jf. art. 22, stk. 3 i ægtefælleformueforordningen.

Herfra kan det udledes, at hovedreglen i europæisk ret for det aktive lovvalg er, at aftalen kun har fremadrettet virkning. Tilbagevirkende kraft for lovvalgsaftalen har med andre ord undtagelsens karakter.

Idet spørgsmålet ikke er omtalt eller behandlet i dansk ret og lovgiver har udtrykt, at de ønsker regler i overensstemmelse med ægtefælleformueforordningen¹²³, må de danske lovvalgsaftaler så vidt muligt skulle fortolkes i overensstemmelse hermed. Det vil sige, at lovvalgsaftaler som udgangspunkt har fremadrettet virkning og hvis de tillægges tilbagevirkende kraft ikke må forringe tredjemands rettigheder. Samme fortolkning anlægges i "Ægtefælleloven med kommentarer"¹²⁴.

¹²³ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, pkt. 3.25.4.1., s. 109.

¹²⁴ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 444

8.2.3.2. Aktiver erhvervet før indgåelsen af lovvalgsaftalen.

Ægtefællerne vil både have aktiver, som er erhvervet før og efter lovvalgsaftalen. Det er ikke nærmere beskrevet i loven, hvad der gælder for aktiver erhvervet før lovvalgsaftalen. I "Ægtefælleloven med kommentarer" er det fremhævet, at:

"Uanset om ægtefællernes lovvalg kun har fremadrettet virkning, må det antages, at det også har betydning for formueordningen for aktiver erhvervet før ægtefællernes lovvalg..."¹²⁵.

Ud fra denne betragtning, vil alle aktiver – også dem erhvervet før lovvalgsændringen, være reguleret af loven, som er fastlagt i lovvalgsaftalen. Det nævnes, at dette vil være mest hensigtsmæssigt, idet man ellers risikerer en retsstillingen, hvor aktiver reguleres efter forskellige landes regler alt efter, om aktivet er erhvervet før eller efter lovvalgsaftalen¹²⁶.

Eksempel X

Micki og Helga er henholdsvis ungarsk og dansk statsborger. De bor ved ægteskabets indgåelse i Ungarn, hvor de sammen har købt et hus. Udgangspunktet er, at de er underlagt ungarsk ret, jf. ÆFL § 64, stk. 2. De opretter en lovvalgsaftale, hvor de tilvælger dansk ret, jf. ÆFL § 65, stk. 1 og køber herefter et hus i Danmark. Parret vælger senere at blive skilt. Spørgsmålet vil så være, om huset i Ungarn skal deles efter ungarsk ret, mens huset i Danmark skal deles efter dansk ret. Ud fra fortolkningen anlagt i "Ægtefælleloven med kommentarer", vil delingen af begge ejendomme være underlagt dansk ret.

Spørgsmålet er, om dette er en undtagelse til udgangspunktet om, at lovvalgsaftaler kun har virkning fremadrettet. Det er ud fra citatet lidt uklart, hvorvidt forfatterne til "Ægtefælleloven med kommentarer" anser det for en sådan undtagelse. Det synes mere oplagt at anskue behandlingen af aktiver inden lovvalgsaftalens indgåelse, som et spørgsmål om, hvorvidt lovvalgsaftalen omfatter alle aktiver i formueordningen – end som et spørgsmål om tilbagevirkende kraft.

¹²⁵ Ibid, s. 444

¹²⁶ Ibid, s. 444.

Slår man "tilbagevirkende kraft" op i den danske ordbog, er begrebet defineret som "*med gyldighed eller retsvirkning fra et tidligere tidspunkt end det hvor den pågældende lov, regel el.lign. blev vedtaget*"¹²⁷. Lovvalgsaftalen vil ikke få gyldighed fra et tidligere tidspunktet end det, hvor aftalen er indgået ved at omfatte aktiver erhvervet inden indgåelsen af aftalen. Lovvalgsaftalen vil have gyldighed fra tidspunktet for indgåelsen, men omfatte alle aktiver i formueordningen, herunder også aktiver erhvervet inden indgåelsen, fremadrettet.

At lade lovvalgsaftaler omfatte alle aktiver strider således ikke mod udgangspunktet om, at lovvalgsaftalen kun må have virkning fremadrettet

Til sammenligning vil man ved oprettelsen af en ægtepagt om rent særeje heller ikke anskue det som, at ægtepagten har tilbagevirkende kraft, men i stedet, at særejevalget omfatter alle formueordningens aktiver.

ÆFL § 68, stk. 1 foreskriver, at den lov, som følger af ÆFL § 64 eller § 65 vil anvendes på ægtefællernes aktiver og passiver. Loven indebærer, at den lov, som er udpeget efter ÆFL § 65, skal finde anvendelse på alle ægtefællernes aktiver – hvilket også må omfatte aktiver erhvervet før lovvalgsaftalen.

Under eksempel L er det behandlet, at der kan ske et lovvalgsskifte uden for ÆFL § 64, stk. 5 og uden indgåelse af en lovvalgsaftale, jf. ÆFL § 65, stk. 1. Det er i den situation, hvor ægtefællerne er statsborgere i samme stat, men først senere får en første fælles bopæl og det er i en anden stat end de er statsborgere i. Her vil der ske et skifte i lovvalget fra statsborgerstaten til bopælsstaten. I et sådant tilfælde vil skiftet af alle aktiver underlægges bopælsstatens lov, jf. ÆFL § 64, stk. 2 og ÆFL § 68, stk. 1.

Et skifte i lovvalg som følge af opnåelse af fælles bopæl, må være sammenlignelig med skiftet som sker ved en lovvalgsaftale – der er "en tid før" og "en tid efter" lovvalgsændringen. Dette taler derfor også for, at uanset hvordan lovvalgsændringen opstår, så omfatter det lands formueordning, som lovvalget fører til, alle aktiver.

Hvordan aktiver erhvervet før lovvalgsaftalens indgåelse skal behandles, er altså formentlig ikke et spørgsmål om, hvorvidt lovvalgsaftaler har tilbagevirkende kraft. I stedet er det et spørgsmål om,

¹²⁷ https://ordnet.dk/ddo/ordbog?subentry_id=59005352&query=med+tilbagevirkende+kraft

hvorvidt lovvalgsaftaler omfatter alle aktiver. ÆFL § 68, stk. 1 foreskriver, at alle aktiver vil være omfattet af en lovvalgsaftale. Når problemstillingen anskues således, fjernes en del af behovet for at diskutere lovvalgsaftalers tilbagevirkende kraft. Spørgsmålet om aktiver erhvervet inden lovvalgsaftalens indgåelse er dog hverken behandlet i loven eller forarbejderne hertil.

I afsnittet ovenfor behandles spørgsmålet om lovvalgsaftalers tilbagevirkende kraft i relation til delingen af aktivet på skiftet. I nogle lande har gældshæftelse og ejerforhold over aktiver sammenhæng med ægteskabets indgåelse og dermed formueordningen. De eventuelle problemstillinger, som kan opstå i relation til gældsforhold og ejerforhold ved at tillægge lovvalgsaftaler tilbagevirkende kraft, vil af hensyn til specialets omfang, ikke behandles.

8.2.3.3. Dispositioner foretaget inden lovvalgsskiftet

Ligesom ægtefællerne vil have aktiver, som er erhvervet inden lovvalgsskiftet, så vil de også have foretaget dispositioner inden lovvalgsaftalens indgåelse. Spørgsmålet om, hvorvidt disse dispositioner skal behandles, er heller ikke omtalt i forarbejderne til ÆFL.

I dette tilfælde vil spørgsmålet være, om lovvalgsaftalen skal tillægges tilbagevirkende kraft. Det skyldes, at lovvalgsaftalen og dermed det nye lands lov, vil få retsvirkning førend lovvalget blev vedtaget, såfremt disse påvirker dispositioner foretaget inden lovvalget.

Som gennemgået ovenfor er udgangspunktet, at lovvalgsaftalen ikke vil have tilbagevirkende kraft. Det vil betyde, at dispositioner vil bedømmes efter den lov, som ægtefællerne var underlagt på tidspunktet for dispositionen.

I "Ægtefælleloven med kommentarer" pointeres det, at hvis man lader lovvalgsskiftet have betydning for dispositioner foretaget inden skiftet, vil det kunne medføre en u hensigtsmæssig retstilstand¹²⁸. Forfatterne fremhæver følgende eksempel:

"Hvis f.eks. en overdragelse af en fast ejendom var gyldig efter de regler, som ægtefællernes formueordning var underlagt, da dispositionen blev foretaget, men ugyldig efter de regler, som ægtefællerne senere tilvælger ved et lovvalg, da kan

¹²⁸ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 444

*lovvalget ikke føre til, at den allerede foretagne overdragelse bliver ugyldig, hverken ex tunc eller ex nunc*¹²⁹.

En sådan fortolkning synes fornuftig. Lader man dispositionen være ugyldig, fordi den strider mod det nye lands lov, er retsstillingen ikke forudberegnelig for hverken ægtefællerne eller tredjemand. Det er ikke muligt for ægteparret og især ikke tredjemand at forudse, om en disposition senere vil være ugyldig efter det nye lands regler. Ligeledes vil det ikke være hensigtsmæssigt, hvis et ægtepar, kan omgå en gyldig ejendomsoverdragelse til tredjemand ved at indgå en lovvalgsaftale, som tredjemand ikke har indflydelse på. Det bemærkes, at dette også vil være i strid med udgangspunktet om, at lovvalgsaftalen kun må tillægges tilbagevirkende kraft, såfremt det ikke forringer tredjemands rettigheder.

Svaret er endnu ikke givet hverken i lov eller retspraksis.

8.2.4. Kan man indgå lovvalgsaftaler om en del af ens aktiver?

Et andet aspekt, som heller ikke er belyst klart af bestemmelsens ordlyd er, hvorvidt der kan indgås aftale om *delvist* lovvalg. Delvist lovvalg skal forstås i den forstand, at man aftaler, at et lands regler finder anvendelse på dele af aktiverne, mens et andet lands regler finder anvendelse på andre dele af aktiverne.

RVL-udvalget uddybede, at muligheden for delvist lovvalg, vil give tvivl om, hvad der er omfattet af aftalen¹³⁰. De fremhævede et eksempel:

Eksempel Y:

Fransk ret finder som udgangspunkt anvendelse på ægtefællernes formueordning, men ægteparrets sommerhus er underlagt svensk ret. Hvad gælder så for et lån optaget i en dansk bank, men som bruges til forbedring af sommerhuset. Tvivlen vil også opstå i relation til proventet ved salg af sommerhuset alt efter om dette indsættes i en dansk bank, svensk bank eller bruges til at erhverve en ny bolig i Norge¹³¹.

¹²⁹ Ibid, s. 444.

¹³⁰ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.3.4., s. 527

¹³¹ Ibid, pkt. 3.3.4., s. 527.

RVL-udvalget foreslog derfor, at alle ægtefællernes aktiver og passiver skal omfattes af lovvalgsaftalen¹³². Dette stemmer overens med ÆFL § 68, stk. 1, hvoraf det fremgår: *”Den lov, der følger af §§ 64 og 65, anvendes på ægtefællernes aktiver og passiver, uanset hvor aktiverne og passiverne befinder sig”*.

Det har været meningen at fastlægge enhedsprincippet i den bestemmelse¹³³, hvilket også fremgår af de specielle bemærkninger til ÆFL § 68¹³⁴. Idet det dog ikke fremgår af bestemmelsen, at *”alle aktiver”* skal reguleres af loven fastlagt efter ÆFL § 64 og § 65, åbnes et lille hul til, at flere landes regler anvendes samtidigt. Da både RVL-udvalgets forslag, bemærkningerne til ÆFL § 68 i lovforslaget som fremsat og ægtefælleformueforordningen art. 21, foreskriver, at enhedsprincippet skal gælde, må det antages, at ÆFL § 65, stk. 1 og ÆFL § 68 stk. 1 skal forstås således, at det ikke er muligt at foretage delvist lovvalg. Se også *”Ægtefælleloven med kommentarer”*¹³⁵.

8.2.5. Delvist lovvalg og andre lovvalgsaftaler

En lovvalgsaftale om en del af ægtefællernes aktiver, kan skabe situationer, hvor nogle aktiver skal behandles efter et lands lov, mens andre aktiver behandles efter et andet lands lov. Indgås en lovvalgsaftale og anses en sådan aftale ikke for at omfatte alle aktiver, vil en lignende situation opstå. I begge scenarier, vil mere end et lands lov finde anvendelse på delingen af ægtefællernes aktiver.

RVL-udvalget behandlede ikke spørgsmålet om, hvorvidt lovvalgsaftaler omfatter aktiver erhvervet inden lovvalgsaftalens indgåelse, men afviste muligheden for lovvalgsaftaler om dele af ægtefællernes aktiver. Det må betyde, at den valgte lov skal gælde for alle ægtefællernes aktiver – også aktiver erhvervet inden lovvalgsskiftet.

Måske overvejelserne bag afvisningen af muligheden for delvist lovvalg derfor kan overføres til fortolkningen af, hvordan man behandler aktiver erhvervet inden lovvalgsaftalens indgåelse.

¹³² Ibid, pkt. 3.3.4., s. 527 og s. 134

¹³³ Ibid, pkt. 3.3.4., s. 527.

¹³⁴ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, specielle bemærkninger til § 68, s. 165

¹³⁵ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 444

Det vil samtidig tale for, at spørgsmålet om, hvordan man behandler aktiver erhvervet inden lovvalgsaftalens indgåelse, er et spørgsmål om, hvorvidt lovvalgsaftalen omfatter alle formueordningens aktiver. Ikke om, hvorvidt lovvalgsaftalen skal tillægges tilbagevirkende kraft.

Det bemærkes dog, at retskildeværdien af RVL-udvalgets betænkning ikke kendes, da dele af forslaget blev afvist af lovgiver. Eftersom, at ÆFL § 68 er vedtaget i den endelige lov samt, at det fremgår, at de specielle bemærkninger til lovforslaget, at bestemmelsen er en lovfæstelse af enhedsprincippet, vil RVL-udvalgets overvejelser om emnet, formentligt være anvendelige.

8.3. Afsluttende bemærkninger om ÆFL § 65, stk. 1.

Muligheden for at indgå lovvalgsaftaler gør, at ægtefæller, der er bevidste om muligheden for lovvalg, kan skabe sig en klar retsstilling. Det skyldes, at det giver ægtefællerne en mulighed for selv at bestemme, hvilket lands regler, som skal regulere deres formueordning og indrette sig i tillid hertil. Lovvalget er dog begrænset til statsborgerlandet eller bopælslandet.

Af ovenstående afsnit ses det også, at der er aspekter af lovvalgsaftalerne, som ikke er behandlet i loven eller forarbejderne hertil. Det medfører, at der er spørgsmål, særligt omkring lovvalgsaftalers tilbagevirkende kraft, der ikke foreligger et svar på. Det fremmer ikke klarheden for internationale ægtepar, da de indtil der ved dom er truffet afgørelse om lovvalgets tilbagevirkende kraft, ikke kan vide sig sikre på, hvad der gælder.

8.4. ÆFL § 65, stk. 2: Anerkendelse af lovvalgsaftaler.

Når parterne er blevet enige om at tilvælge et andet lands regler end det, som automatisk vil følge af lovvalgsreglerne, er spørgsmålet, hvornår en sådan aftale er gyldig. ÆFL § 65, stk. 2 foreskriver, at en lovvalgsaftale, som er indgået i udlandet, er gyldig, såfremt *"aftalen er i overensstemmelse med stk. 1"*.

Heraf kan udledes, at aftalen kun anerkendes, hvis loven i det land, hvor en af ægtefællerne har sædvanligt opholdssted eller statsborgerskab, er valgt. Det følger af ÆFL § 66, stk. 1, at en lovvalgsaftale indgået i Danmark for at være gyldig i Danmark skal indgås skriftligt, dateres og underskrives. § 65, stk. 2's henvisning til, at aftalen skal være i overensstemmelse med stk. 1, må betyde, at disse formkrav ligeledes gælder for den udenlandske lovvalgsaftale.

Kun såfremt, at lovvalgsaftalen er indgået mellem parter, som har bopæl i Danmark eller at der er tilvalgt dansk ret, kræves det dog, at lovvalget foretages ved ægtepagt, jf. ÆFL § 66, stk. 2. For ægtepagter gælder et krav om tinglysning, jf. ÆFL § 20.

At der for parter, som begge har bopæl i Danmark gælder et krav om ægtepagt, forhindrer ifølge RVL-udvalget, at ægtepagtskravet kan omgås ved at ægtefællerne tilvælger udenlandsk ret¹³⁶.

8.5. Stiltiende lovvalg

Ifølge de specielle bemærkninger til ÆFL § 65, bør det i en lovvalgsaftale udtrykkeligt bestemmes, hvilken stats lov, der finder anvendelse¹³⁷. Dog åbnes der også op for muligheden for, at valget kan fremgå af en aftale, uden at lovvalget udtrykkeligt nævnt. Følgende eksempel er givet:

”Hvis ægtefællerne indgår en ægtepagt, der er baseret på en forudsætning om, at dansk ret finder anvendelse, f.eks. gennem henvisninger til de danske regler om særeje, men hvor det ikke udtrykkeligt fremgår, at ægtefællerne ønsker at aftale dansk ret, f.eks. fordi de ikke er klar over, at en anden stats lov finder anvendelse”¹³⁸.

I et sådant tilfælde, vil ægtepagten ifølge de specielle bemærkninger til ÆFL, anses for at indeholde et stiltiende lovvalg, således at dansk ret vil regulere ægtefællernes formueordning. Når en dansk ægtepagt, som er baseret på en forudsætning om, at dansk ret finder anvendelse, anses for et stiltiende lovvalg, må det samme formentlig også gælde for udenlandske ægtepagter. Der er derfor nok også mulighed for indfortolke et stiltiende lovvalg i en udenlandsk ægtepagt.

At der i en ægtepagt *kan* indfortolkes et stiltiende lovvalg, tyder på, at dette ikke vil gøre sig gældende i alle tilfælde. De fleste ægtepagter vil dog nok indeholde henvisninger til oprettelseslandets juridiske begreber og være udfærdiget på oprettelseslandets sprog. Det peger i retningen af, at i hvert fald mange ægtepagter vil være et udtryk for et stiltiende lovvalg.

8.6. ÆFL § 65, Stk. 3: Anerkendelse af ægtepagter

De øvrige gennemgåede bestemmelser har omhandlet *lovvalgsbestemmelser* eller *lovvalgsaftaler*.

¹³⁶ Betænkning nr. 1552/2015, pkt. 3.3.2., s. 526

¹³⁷ Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, de specielle bemærkninger til § 65., s. 164

¹³⁸ Ibid, de specielle bemærkninger til § 65., s. 164

ÆFL § 65, stk. 3 regulerer gyldigheden af *ægtepagter* eller *anden forhåndsftale om formuedeling* i Danmark.

En sådan aftale er kun gyldig i det omfang, at den er i overensstemmelse med den lov, der finder anvendelse på ægtefællernes økonomiske forhold. Det kræves altså, at ægtepagten eller forhånds-aftalen er i overensstemmelse med den lov, som finder anvendelse efter ÆFL § 63, § 64 eller fordi ægteparret har oprettet en lovvalgsaftale i overensstemmelse med bestemmelsens stk. 1 og stk. 2.

Eksempel Z:

Morten og Helly bor ved ægteskabets indgåelse i England, hvorfor udgangspunktet er, at engelsk ret finder anvendelse, jf. ÆFL § 64, stk. 2. De indgår i forbindelse med ægteskabets indgåelse en ægtepagt. Senere flytter parret til Danmark. For at ægtepagten anerkendes i Danmark, skal den være gyldigt oprettet efter engelske regler, da det er engelsk ret, som regulerer ægtefællernes formueordning, jf. ÆFL § 65, stk. 3.

Det virker naturligt, at ægtepagter og forhåndsftaler skal være i overensstemmelse med den lov, som regulerer formueordningen¹³⁹. For Morten og Helly, jf. eksempel Z, giver dette som udgangspunkt ingen problemer i forhold til forudberegneligheden af deres retsstilling. Alligevel giver ÆFL § 65, stk. 3 i samspil med ÆFL § 64, stk. 5 utilsigtede problemer. Disse vil blive gennemgået nedenfor.

8.7. Samspillet mellem ÆFL § 64, stk. 5 og § 65, stk. 3.

ÆFL § 64, stk. 5 indeholder 5 års-reglen, hvorefter lovvalget automatisk skifter til dansk ret efter 5 års uafbrudt ophold her. ÆFL § 65, stk. 3 foreskriver, at en ægtepagt for at kunne anerkendes i Danmark, skal være oprettet i overensstemmelse med de regler, som regulerer ægtefællernes formueordning. Samspillet mellem disse to bestemmelser kan skabe problemer:

Eksempel Æ:

Max og Hollis er henholdsvis belgisk og fransk statsborger. De havde fælles bopæl i Frankrig på tidspunktet for ægteskabets indgåelse. Udgangspunktet er derfor, at fransk ret finder anvendelse, jf. ÆFL § 64, stk. 2. De opretter en ægtepagt, som er gyldig

¹³⁹ Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, 2019, s. 446

efter reglerne i Frankrig. Dermed foreskriver ÆFL § 65, stk. 3, at dansk ret vil anerkende denne ægtepagt. Flytter ægteparret herefter til Danmark og opholder sig her uafbrudt i 5 år, vil deres formueordning nu være underlagt dansk ret – dog tidligst i 2023, jf. ÆFL § 79, stk. 1.

Det betyder, at den gyldigt oprettede ægtepagt, kan blive ugyldig, når parterne har boet i Danmark i 5 år. Det skyldes, at ægtepagten måske ikke længere vil være gyldigt oprettet efter det lands regler, som nu regulerer formueordningen – hvilket er kravet efter ÆFL § 65, stk. 3. I dansk ret gælder et krav om tinglysning af ægtepagter, førend de opnår gyldighed. Er ægtepagten ikke tinglyst i Danmark, vil ægtepagt oprettet i Frankrig som udgangspunkt være ugyldig.

8.7.1. Hvordan kan problemet løses?

Det synes betænkeligt, at en gyldig oprettet ægtepagt, måske kan blive ugyldig fra den ene dag til den anden, fordi der sker et automatisk lovvalgsskifte. Især fordi disse ægtefæller faktisk har gjort sig overvejelser om, hvordan de ønsker deres formue fordelt, da de oprettede en ægtepagt. En løsning på dette problem kan være, at den udenlandske ægtepagt anses som et stiltiende lovvalg af oprettelseslandets lov¹⁴⁰.

Hvis ægtepagten fra Frankrig i eksempel Æ, anses for et stiltiende lovvalg af fransk ret, medfører det, at ægtefællernes formueordning fortsat vil være underlagt fransk ret, jf. ÆFL § 65, stk. 1. Ægtepagten fra Frankrig vil derfor også være gyldig efter 5 års ophold i Danmark, jf. ÆFL § 65, stk. 3. Det er dog endnu ikke fastlagt i hvor stort omfang, at udenlandske ægtepagter vil anses for et stiltiende lovvalg, hvorfor der stadig er forbundet en usikkerhed med denne løsning. Ægtefællerne kan ikke vide sig helt sikre på, om deres ægtepagt senere vil være ugyldig.

Såfremt ægtefællerne er opmærksomme på, at deres ægtepagt måske vil blive ugyldig efter 5 års ophold i Danmark, har de mulighed for med sikkerhed at undgå dette. Det gøres ved at indgå en udtrykkelig lovvalgsaftale til fordel for reglerne i det land, hvor de har oprettet ægtepagten. På den måde sikres det, at danske ret ikke automatisk vil komme til at regulere ægtefællernes økonomiske forhold og ægtepagten fortsat vil være gyldig, jf. ÆFL § 65, stk. 3.

¹⁴⁰ Ibid, s. 446.

Såfremt ingen af ægtefællerne er statsborger i det land, hvori de har oprettet ægtepagten, skal de dog sørge for at have oprettet ægtepagten, inden de flytter til Danmark¹⁴¹. Det skyldes, at det kun er muligt at tilvælge et lands regler, såfremt man har bopæl eller er statsborger der, jf. ÆFL § 65, stk. 2.

8.8. Særeje som ikke er oprettet ved ægtepagt.

Særeje i ægtefællernes formueordning, kan opstå på andre måder end ved oprettelse af en ægtepagt. Det kan eksempelvis være, hvis ægtefællerne har fået arv eller gave fra tredjemand, som er bestemt som særeje. Tredjemandsbestemt særeje vil fortsat gælde, uanset 5 års bopæl i Danmark, hvis dette er bestemt i testamente eller gavebrev jf. ÆFL § 23. Denne bestemmelse giver arveladeren eller gavegiver mulighed for at træffe afgørelse om særeje. Se også www.Synopsis.dk¹⁴².

Er aktiverne særeje efter udenlandsk ret, selvom der ikke foreligger en særejebestemmelse fra tredjemand vil arven eller gaven muligvis blive dansk delingsformue efter 5 års bopæl i Danmark, jf. ÆFL § 64, stk. 5 – dog tidligt i 2023, jf. ÆFL § 79, stk. 1¹⁴³. Det skyldes, at udgangspunktet i Danmark er delingsformue, jf. ÆFL § 5 og der derfor måske ikke vil være hjemmel for at opretholde særejet, så længe det ikke er oprettet ved ægtepagt, gavebrev eller testamente.

Eksempel Ø

Michael og Harriet bor ved ægteskabets indgåelse i Holland. Efter hollandsk ret vil alt, hvad ægtefællerne har erhvervet inden ægteskabets indgåelse og arv samt gave erhvervet under ægteskabet automatisk være særeje. Se også www.Coupleseurope.eu om den legale formueordning i Holland¹⁴⁴. De flytter til Danmark og efter 5 års sædvanligt ophold her, vil de være underlagt dansk ret, jf. ÆFL § 64, stk. 5 – dog tidligst i 2023, jf. ÆFL § 79, stk. 1. Efter dansk ret er udgangspunktet, at alt er

¹⁴¹ Ibid, s. 446.

¹⁴² https://www.themis.dk/synopsis/docs/Aegtefaelleskiftet_Dansk_eller_fremmed_ret.html?searchstring=fremmed%20eller%20dansk%20ret

¹⁴³ https://www.themis.dk/synopsis/docs/Aegtefaelleskiftet_Dansk_eller_fremmed_ret.html?searchstring=fremmed%20eller%20dansk%20ret

¹⁴⁴ <http://www.coupleseurope.eu/da/netherlands/topics/2-Findes-der-et-lovbestemt-formueretligt-forhold-mellem-%C3%A6gtef%C3%A6ller-og-hvori-best%C3%A5r-dette-i-s%C3%A5-fald>

delingsformue, jf. ÆFL § 5. Der vil derfor muligvis ikke være hjemmel til at opretholde særejet, som var bestemt af den legale hollandske formueordning¹⁴⁵.

Et lands legale formueordning kan medføre, at det synes meningsløst for tredjemand udtrykkeligt at bestemme særeje ved testamente eller gavebrev, hvilket er kravet i Danmark, jf. ÆFL § 23. Det må derfor tages i betragtning, at forudsætningerne i arveladers eller gavegivers land har betydet, at der ikke var anledning til at bestemme særeje eksplicit. Samtidig kan det overvejes om en tilkendegivelse om særeje, da kan indfortolkes implicit. Det må nok være op til en konkret, individuel vurdering i hver enkelt sag. Et lignende spørgsmål er behandlet i U 2017.858 H:

I sagen havde H, som var italiensk statsborger, fået overdraget ejendomsretten til to ejendomme, men hendes forældre havde betalt købesummen. H var gift med M, som havde domicil i Danmark ved ægteskabet indgåelse. Der var enighed om, at dansk ret som udgangspunkt regulerede ægtefællernes formueordning og at der ikke var oprettet gyldig ægtepagt. Spørgsmålet var, om ejendommene på andet grundlag kunne anses for H's særeje i anledning af ægteparrets skilsmisse. Her fandt Højesteret, at det oplyste om den legale ordning om ægtefællers formueforhold efter italiensk ret ikke kunne sidestilles med en udtrykkelig tilkendegivelse om særejevilkår efter den dagældende bestemmelse i RVL § 21, stk. 1, nr. 2 (nu ÆFL § 23) og at der ikke kunne indfortolkes en implicit tilkendegivelse. Ejendommene var derfor en del af ægteparrets formuefællesskab.

U 2017.858 H peger i retning af, at domstolene i relation til særeje, som er opstået på anden måde end ved ægtepagt, ser på om kravet om udtrykkelig tilkendegivelse fra arvelader eller gavegiver er opfyldt. I denne sag blev det vurderet, at den legale italienske formueordning ikke kunne anses for en sådan tilkendegivelse, hverken eksplicit eller implicit. Sagen adskiller sig fra situationen i ÆFL § 64, stk. 5 i den forstand, at H aldrig var underlagt italiensk ret. ÆFL § 64, stk. 5, vil medføre at ægtefællerne skifter fra at være underlagt et lands formueordning til en anden. Det kan overvejes, om dette vil blive tillagt vægt, da hensynet til ægtefællernes berettigede forventninger om, at midlerne er særeje, er større, idet aktiverne rent faktisk var særeje inden skiftet i lovvalg.

¹⁴⁵ Eksemplet er inspireret af eksemplet på:

https://www.themis.dk/synopsis/docs/Aegtefaelleskiftet_Dansk_eller_fremmed_ret.html?searchstring=fremmed%20eller%20dansk%20ret

Afsluttende må det bemærkes, at det ikke styrker forudberegneligheden for internationale ægtefæller, at noget, som automatisk er særeje, måske vil ændres ved flytningen til et andet land og uden, at man får meddelelse herom. Det er endnu mindre forudberegneligt, at der er forskel på, hvorledes aktiverne, behandles, alt efter om særejet er opstået ved udtrykkelig bestemmelse fra gave giver/arvelader eller som følge af landets legale formueordning.

8.9. Opsamling på ÆFL § 65

Med indførelsen af ÆFL § 65 er der nu kommet hjemmel til lovvalgsaftaler, hvilket må anses for at kunne være med til at gøre retsstillingen for internationale ægtefæller mere klar. Dels i den forstand, at parret nu ved, at lovvalgsaftalen vil anerkendes og dels i den forstand, at den giver ægtefællerne en mulighed for at vælge den lov – inden for rammerne af ÆFL § 65, stk. 1 – som stemmer bedst overens med deres ønsker. Det betyder også, at hvis ÆFL § 64 medfører uklarheder for ægtefællerne, kan de i fleste tilfælde løse dette ved at aftale, hvilket lands regler, som skal anvendes.

ÆFL § 65 indeholder på den anden side også selv visse uklarheder, herunder især spørgsmålet tilbagevirkende kraft, som fortsat er uafklaret. Samspillet mellem ÆFL § 64, stk. 5 og ÆFL § 65, stk. 3 som måske kan føre til, at en ellers gyldig oprettet ægtepagt, bliver ugyldig efter 5 års ophold i Danmark, medfører heller ikke klarhed for ægtefællerne. En stor del af dette problem vil dog forhåbentlig løses ved muligheden for stiltiende lovvalg.

Desuden er det problematisk, at det ikke er klart, om særeje, som er opstået på anden måde end ved ægtepagt, eksempelvis som konsekvens af et andet lands formueordning, kan opretholdes og at dette ikke er omtalt af forarbejderne. Her tyder det indtil videre ikke på, at dette løses ved, at der kan indfortolkes en implicit tilkendegivelse, jf. ovenfor.

9. Sammenligning af retsstillingen før og efter ÆFL.

Ved gennemgangen af ÆFL § 64 og § 65 er der lagt vægt på at fremhæve de uklarheder, som bestemmelserne indeholder. Dette er gjort med henblik på at kunne besvare, hvorvidt retsstillingen for internationale ægtefæller er klar. For fyldestgørende at kunne besvare dette spørgsmål, må det

også belyses, hvordan retsstillingen adskiller sig fra retsstillingen før ÆFL og om ændringerne medfører mere klarhed.

En af de største ændringer er, at lovvalgsreglerne nu er lovfæstede. Selvom der også før indførelsen af ÆFL gjaldt en forholdsvis fast regel om, at mandens domicil ved ægteskabets indgåelse var afgørende for lovvalget, må dette anses som et skridt mod mere klarhed. Desuden blev der i det "gamle system" kun lagt vægt på mandens domicil, mens ÆFL § 64 og ÆFL § 65 giver et mere nuanceret system, som inddrager flere tilknytningsmomenter for at tilpasse lovvalget ægtefællernes sociale virkelighed. Dette ses også ved indførelsen af ÆFL § 64, stk. 5, som bryder med uforanderlighedsprincippet. Tanken bag dette er at lade lovvalget imødekomme parternes forventninger, hvilket taler for, at de nye regler, bringer mere klarhed. Domicilbegrebet i kombination med uforanderlighedsprincippet medførte dog forudsigelighed i retsstillingen før ÆFL. Det skyldes, at man, når man kendte mandens domicil ved ægteskabets indgåelse, vidste hvilken lov, som ville regulere formueordningen under hele ægteskabet.

Et sted, hvor den nye retsstilling har bragt mere fleksibilitet for internationale ægtepar er ved indførelsen af ÆFL § 65. Bestemmelsen indeholder hjemlen til lovvalgsaftaler, hvilket betyder, at ægtefæller kan vælge det lands regler, som passer bedst til deres ønsker. Det er dog et begrænset lovvalg, så kun ægtefællernes statsborgerland eller bopælsland kan vælges, jf. ÆFL § 65, stk. 1. Muligheden for lovvalgsaftaler var der, ifølge den juridiske teori, formentlig også før indførelsen af ÆFL. Der var dog ingen sikker hjemmel for, at aftalerne ville blive anerkendt.

Afsluttende må det udledes, at ÆFL § 64 og § 65 har bragt mere nuancerede regler, som er tidssvarende og tilpasser sig ægtefællernes virkelighed. I den forstand må de anses for at være mere klare, end den tidligere retsstilling, uanset, at bestemmelserne også indeholder uklarheder.

10. Konklusion

RVL-udvalget fremhævede i deres betænkning om ægtefællers økonomiske forhold, at der var et *"behov for klare og tidssvarende regler om, hvilken stats lov der regulerer formueforholdet i deres (ægtefællernes) ægteskab*. Dette førte til RVL-udvalgets oplæg til lovvalgsreglerne i ÆFL § 64 og § 65. Klarheden af disse regler er derfor afgørende for, om retsstillingen for internationale ægtepar anses klar.

Fra gennemgangen af ÆFL § 64 kan det udledes, at bestemmelsen for de fleste internationale ægtepar vil være ganske klar. Indførelsen af det lovfæstede rangeringssystem medfører, at ægtefællerne af loven kan aflæse, hvilken lovvalgsregel, som er relevant for dem. De enkelte lovvalgsregler indeholder forskellige tilknytningsmomenter for at tilpasse sig ægtefællernes konkrete situation. På denne måde tilbyder ÆFL § 64 et mere nuanceret regelsæt end før indførelsen af bestemmelsen, hvor al vægt blev lagt på mandens domicil ved ægteskabets indgåelse.

På trods af, at ÆFL § 64 som udgangspunkt giver et mere klart system, er der også stadig visse uklarheder forbundet med bestemmelsen, blandt andet at tilknytningsmomentet "sædvanligt opholdssted" har været fortolket upræcist af både lovgiver samt RVL-udvalget. Højesteret har dog afsagt to afgørelser, U 2020.226 HK og U 2014.2463 H, om "sædvanligt opholdssted", som på trods af, at de er afsagt inden for andre retsområder, må antages at hjælpe til at afklare begrebet. Skønnet, som er forbundet med fastlæggelse af begrebet, efterlader muligvis stadig en vis uklarhed for internationale ægtefæller

Reglen i ÆFL § 64 hviler på hensynet til, at lovvalget skal svare til ægtefællernes virkelighed og hvilket land ægtefællerne har den nærmeste tilknytning til - dette ses især af ÆFL § 64, stk. 4 og stk. 5. Ud fra dette må ÆFL § 64 anses for at være mere tidssvarende og bringe mere klarhed for de internationale ægtefæller end i tiden før indførelse af ÆFL. Der er dog stadig aspekter af ÆFL § 64, stk. 5, som bringer uklarhed, herunder at den kun gælder for ophold i Danmark og hvorvidt den har tilbagevirkende kraft.

En del af uklarhederne ved ÆFL § 64 kan løses ved at parterne indgår en lovvalgsaftale, jf. ÆFL § 65. På denne måde må ÆFL § 65, som hjemler muligheden for lovvalgsaftaler anses for at bidrage til klarheden, fordi ægtefællerne har mulighed for – inden for rammerne af ÆFL § 65, stk. 1 – at tilvælge den lov, som stemmer bedst overens med deres ønsker og behov. Herudover er ægtefællerne modsat før indførelsen af ÆFL sikre på, at lovvalgsaftalen anerkendes, såfremt den overholder betingelserne herfor, jf. ÆFL § 65, stk. 1, jf. § 66, stk. 2. Ligeledes er det klarlagt, hvornår udenlandske ægtepagter vil anerkendes, jf. ÆFL § 65, stk. 3.

Ligesom ÆFL § 64 indeholder ÆFL § 65 dog fortsat uklarheder. Her må især fremhæves spørgsmålet om tilbagevirkende kraft, som er uafklaret. Desuden er det uhensigtsmæssigt, at samspillet mellem ÆFL § 64, stk. 5 og ÆFL § 65, stk. 3, måske kan medføre at en ellers gyldigt

oprettet ægtepagt, bliver ugyldig efter 5 års ophold i Danmark. En stor del af dette problem vil dog forhåbentlig løses ved muligheden for stiltiende lovvalg. Det vil dog ikke løse problemstillingen om, særeje, som er opstået på grundlag af et andet lands formueordning.

Fra sammenligningen af retsstillingen før ÆFL og efter ÆFL, fremgår det, at ÆFL § 64 og § 65 medfører mere nuancerede regler, som er tidssvarende og tilpasser sig ægtefællernes virkelighed.

Det kan herfra konkluderes, at retsstillingen for internationale ægtefæller med indførelsen af ÆFL § 64 og § 65 overordnet set er klar. Klar i den forstand, at ÆFL § 64 og § 65 medfører et mere nuanceret og fleksibelt lovsystem, som i højere grad end før indførelsen af loven, forsøger at tage højde for ægtefællernes virkelighed. Der er dog stadig visse aspekter, som fremhævet ovenfor, der ikke er behandlet i loven, lovens forarbejder eller afgjort i retspraksis. Det betyder, at retsstillingen i hvert fald ikke endnu, er fuldstændig klar for internationale ægtepar.

11. Litteraturliste

Bøger

- Bormann, Stæger, Trabjerg: Ægtefælleloven med kommentarer, Karnov Group, 2019
- Nielsen, Kronborg, Skilsmisseret: De økonomiske forhold, 4. udgave, Karnov Group, 2018
- Philip, Allan: Dansk international privat- og procesret, juristforbundets forlag, 1971
- Schmidt: International person -familie-og arveret, Jurist -og økonomforbundets forlag, 1990
- Siesby: Lærebog i International privatret, 2. udgave, Jurist og økonomforbundets forlag, 1989

Artikler

- Arnt Nielsen, Juristen nr. 5-1995: formueforholdet mellem ægtefæller i internationale ægteskaber
- Arnt Nielsen: International privatret og formueforholdet mellem ægtefæller, TFA 2015.279
- Arnt Nielsen, En international ægteskabsreform, U 2009B.253
- Thøgersen, Internationalretlige aspekter af ægtefællers formueforhold – særlig nye regler herom i Den Nordiske Ægteskabskonvention, TFA2009.4

Domme

- U 1935.1143 ØLK
- U 2000.414 V
- U 2002.1594/2
- U 2014.2463 H
- TFA 2015.595

- U 2017.858 H
- TFA 2020.57 ØLK
- U 2020.226 HK

Love og lovforslag

- Bekendtgørelse af Den Nordiske Dødsboskiftekonvention, BKI nr. 274 af 04/10/1935, ændret ved overenskomst af 9. december 1975 og overenskomst af 1. juni 2012
- Bekendtgørelse af Den Nordiske Ægteskabskonvention, BKI nr. 323 af 28/12/1931, med efterfølgende ændringer, "**NÆK**"
- Børnebortførelsesloven, LBK nr. 768 af 07/08/2019, "**BBL**"
- Forslag til Lov om ægtefællers økonomiske forhold, Lovforslag som fremsat: FT 2016-17, L 178 af 29/03/17, "**Lovforslaget**"
- Lov om ægtefællers økonomiske forhold, lov nr. 548 af 30/05/2017, ændret ved lov nr. 1711 af 27/12/18, "**ÆFL**"
- Retsplejeloven, LBK nr. 938 af 10/09/2019, "**RPL**"

Betænkninger

- Betænkning nr. 1052/1985: Betænkning om retternes stedlige kompetence i borgerlige sager m.v., EF-domskonventionen, afgivet af retsplejerådet
- Betænkning nr. 1467/2005 om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, udgivet af Haag 96-udvalget.
- Betænkning nr. 1552/2015 om ægtefællers økonomiske forhold, afgivet af Retsvirkningslovsudvalget, "**RVL-udvalgets betænkning**"

Traktater og forordninger

- Lissabontraktaten om ændring af traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, underskrevet i Lissabon den 13. december 2007, 2007/C 306/01

- Rådets forordning (EU) 2016/1103 af 24. juni 2016: om indførelse af et forstærket samarbejde på området for kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller, **"ægtefælleformueforordningen"**.
- Rådets forordning (EU) 2016/1104 af 24. juni 2016: om indførelse af et forstærket samarbejde på området for kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber.

Vejledninger

- VEJ nr. 9277 af 20/03/2019: om international kompetence i sager om separation og skilsmisse.

Hjemmesider

- <http://www.coupleseurope.eu/da/netherlands/topics/2-Findes-der-et-lovbestemt-formueretligt-forhold-mellem-%C3%A6gtef%C3%A6ller-og-hvori-best%C3%A5r-dette-i-%C3%A5-fald> - sidst set 29.05.20,
- <http://www.coupleseurope.eu/da/united-kingdom/topics/2-Findes-der-et-lovbestemt-formueretligt-forhold-mellem-%C3%A6gtef%C3%A6ller-og-hvori-best%C3%A5r-dette-i-%C3%A5-fald> - sidst set 29.05.20,
- https://ordnet.dk/ddo/ordbog?subentry_id=59005352&query=med+tilbagevirkende+kraft - sidst set 29.05.20,
- https://www.themis.dk/synopsis/docs/Aegtefaelleskiftet_Dansk_eller_fremmed_ret.html?searchstring=fremmed%20eller%20dansk%20ret - sidst set 29.05.20